

ISSN 1895-9911

ISBN 978-83-7542-164-4

**Periodyk Naukowy
Akademii Polonijnej**
Polonia University Scientific Journal

14 (2015) nr 3

ISSN 1895-9911
ISBN 978-83-7542-164-4

**Periodyk Naukowy
Akademii Polonijnej**

Polonia University Scientific Journal

TOM 14

Vol. 14

Częstochowa 2015

© Copyright by Wydawnictwo „Educator”

Częstochowa 2015
Wydanie I

ISSN 1895-9911

ISBN 978-83-7542-164-4

Wydawnictwo Akademii Polonijnej w Częstochowie „Educator”

Sekretarz redakcji / Secretary: Justyna Rozmarynowska

ul. Pułaskiego 4/6, PL 42-200 Częstochowa

Tel. +48 (34) 368-42-15; fax +48 (34) 324-96-62

E-mail: wydawnictwo@ap.edu.pl

www.ap.edu.pl/wydawnictwo

*Wersja papierowa czasopisma jest wersją pierwotną.
Czasopismo jest dostępne w wersji elektronicznej na stronie:
www.ap.edu.pl/periodyk-naukowy-akademii-polonijnej*

Redaktor naukowy / Scientific Editor:

Władysław MAJKOWSKI

Redaktor tomu / Volume Editor:

Bartosz WANOT

Rada Naukowa / Scientific Council:

- Tadeusz BĄK Państwowa Wyższa Szkoła Techniczno-Ekonomiczna
im. Ks. B. Markiewicza w Jarosławiu
- Leszek BEDNARCZUK Akademia Polonijna w Częstochowie
- Adam BŁAŚ Uniwersytet Wrocławski
- Helena BURUNOWA Akademia Polonijna w Częstochowie
- Geert DEMUIJNCK Université de Lille
- Zbigniew DOMAŃSKI Politechnika Częstochowska
- Mirosław KALINOWSKI Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
- Adam KRZYMOWSKI Akademia Polonijna w Częstochowie
- Matthias KRAMER Internationales Hochschulinstitut Zittau
- Andrzej KRYŃSKI Akademia Polonijna w Częstochowie
- Stanisław ŁUPIŃSKI Akademia Polonijna w Częstochowie
- Jan MAZUR Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie
- Andrzej NAPIÓRKOWSKI Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie
- Marite OPINCANE Rēzeknes Augstskola
- Zbigniew PIASEK Politechnika Krakowska
- Wojciech PODLECKI Akademia Polonijna w Częstochowie
- Jerzy SUPADY Akademia Polonijna w Częstochowie
- Maria SZYMAŃSKA Akademia Polonijna w Częstochowie
- Consuelo CORRADI Università LUMSA w Rzymie
- Gerrit de VYLDER Lessius University College in Antwerp
- Piotr ZASĘPA Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie
- Volodymyr KULISHOV Narodowy Uniwersytet w Krzywym Rogu

Redaktor statystyczny / Statistical Editor:

Iwona Franczak

Rada Konsultacyjna / Advisory Council:

Aimé F. Caekelbergh (Belgia)
Martin Guimfac (Kamerun)
Cyril Hišem (Słowacja)
Renáta Myšková (Czechy)
Charles Ngadjifna (Kamerun)
Roman Nir (USA)
R. R. Posada (Kolumbia)
Rostysław Radyszewski (Ukraina)
Nadija Skotna (Ukraina)
Marian Szablewski (Australia)
Zdzisław Wesołowski (USA)
Herkulan Wróbel (Argentyna)
Jordan Zjawiony (USA)
Laura Palazzani (Włochy)

Konsultanci naukowi / Scientific Advisers:

Piotr Stec (Opole)
Edward Walewander (Lublin)
Leon Szot (Warszawa)

Stali współpracownicy / Collaborators:

Kazimierz Bobowski
Wiesław Bokajło
Krystyna Chałas
Georges Kamtoh
Jerzy Koperek
Janusz Mierzwa
Waldemar Tyrek
Jacek Łukaszewicz

Spis treści**Bartosz Wanot Monika Tysiąc-Miśta Agnieszka Biskupek-Wanot**

Wiedza pacjentów na temat wirusa opryszczki pospolitej 7

Piotr Zasepa

Initial and Long-run IPO Returns in Central and Eastern Europe 25

Sylwia Mackiewicz Bartosz Wanot

Środki farmaceutyczne w mediach..... 43

Jacek WiatrowskiPrawne wyznaczniki dostępności do wykonywania zawodów
zaufania publicznego..... 57**Mariya Vynarchyk**

Le concept de bilinguisme : raccourci pédagogique 67

Jacek WiatrowskiMożliwość wykonywania profesji zaufania publicznego poza
samorządem zawodowym w świetle postanowień zawartych
art.17ust.1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej..... 85**Franciszek Podlecki**

Związki Jana Pawła II z Jasną Górą..... 93

Monika Misterska Bartosz Wanot Mikołaj KowalewskiBezpieczeństwo rynku usług finansowych – banki, a parabanki.
..... 101

Bartosz Wanot*

Monika Tysiąc-Miśta**

Agnieszka Biskupek-Wanot***

Wiedza pacjentów na temat wirusa opryszczki pospolitej

Knowledge of patients on herpes simplex virus

***Streszczenie.** Wirus opryszczki pospolitej rozpowszechniony jest na wszystkich kontynentach a zakażenie nim dotyczy nawet 90% populacji ludzkiej. Ponieważ zakażenie nim ze względu na drogi szerzenia (ślina, kontakty płciowe) jest powszechne w populacji stanowi on poważny problem zdrowotny. Mając na uwadze, że choroba może się manifestować na wiele różnych sposobów doprowadzając nawet do ciężkich stanów jak zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych lub mózgu niezwykle istotne jest edukowanie społeczeństwa na temat tych zagrożeń.*

W celu zbadania wiedzy pacjentów gabinetów stomatologicznych na temat opryszczki przeprowadzony został sondaż ankietowy, w którym uczestniczyło 50 respondentów. Pytania dotyczyły następujących zagadnień: Jaki jest poziom wiedzy pacjentów na temat opryszczki wargowej? Czy chorzy konsultują się w sprawie opryszczki wargowej z lekarzem? Jeśli nie, jak poszerzają swoją wiedzę na ten temat? Czy pa-

* Dr n. med. Bartosz Wanot, Akademia Polonijna, Instytut Zdrowia i Pielęgniarstwa, adiunkt, koordynator instytutu, b.wanot@ap.edu.pl

** Lek. dent. Monika Tysiąc-Miśta, SUM, Wydział Lekarski z Oddziałem Lekarsko-Dentystycznym w Zabrze, Katedra Protetyki i Materiałoznawstwa Stomatologicznego, Zakład Materiałoznawstwa Stomatologicznego, asystent

*** Lek. dent. Agnieszka Biskupek-Wanot

cyjenci zaobserwowali wzrost nasilenia zmian chorobowym w okresie jesienno-zimowym? Jak respondenci leczą opryszczkę wargową? Jaki jest stopień zakaźności w rodzinach osób chorych na opryszczkę?

Z przeprowadzonych badań można wnioskować, że większość ankietowanych wykazała się dobrym oraz bardzo dobrym poziomem wiedzy na temat opryszczki wargowej, którą to wiedzę najczęściej pozyskiwali poprzez rozmowy ze znajomymi i rodziną oraz poprzez Internet. Stwierdzono również, że pacjenci stosują najczęściej prawidłowe leczenie farmakologiczne, dzięki czemu efekty leczenia są satysfakcjonujące.

Abstract. *Herpes simplex virus is a virus which is spread worldwide. It is estimated that up to 90% of human population is infected by it. Due to the ways of spreading (saliva, sexual intercourse) HSV infection is common in human population and constitutes a serious health problem. Knowing that this disease may manifest itself in many different ways leading to severe conditions like meningitis it is very important to educate the society about these dangers.*

In order to investigate dental patients' knowledge about herpes a survey was conducted. 50 patients took part in the research. The questions covered the following topics: What is the level of patients' knowledge about cold sores? Whether patients consult on herpes labialis with a doctor? If not, how do they expand their knowledge on this subject? Did the patients observe an increased severity of disease in autumn and winter? How do the respondents treat herpes labialis? What is the degree of infectivity in families of people with herpes?

The conducted study revealed that the majority of respondents showed a good and a very good level of knowledge about cold sores. Patients possessed their knowledge mainly through conversations with friends and family and Internet research. It was also found that in most cases patients apply proper treatment. That is why the treatment effects are satisfactory.

Wstęp

Wirus opryszczki pospolitej jest jednym z najszerszej rozpowszechnionych wirusów wśród ludzi i występuje on na wszystkich kontynentach. Nawet 90% ludzi może być jego nosicielami [1,2]. Wrotami zakażenia tym wirusem najczęściej jest uszkodzona skóra i błona śluzowa jamy ustnej [3]. Po raz pierwszy został on wyizolowany przez Loewensteina w 1919 roku, natomiast w roku 1939 S.Williams oraz F.Burnet zbadali latencję tego wirusa w zwojach nerwów czuciowych [2]. Choroby u człowieka wywołuje 8 z ponad 100 wirusów opryszczki (Herpesviridae) atakujących wszystkie kręgowce. Wirusy atakujące człowieka nazwano ludzkimi wirusami Herpes i podzielono wyodrębniono z nich 8 typów:

- HHV-1, czyli wirus opryszczki zwykłej 1 (Herpes Simplex Virus 1 - HSV-1),
- HHV-2, czyli wirus opryszczki zwykłej 2 (Herpes Simplex Virus 2 - HSV-2),
- HHV-3, czyli wirus ospy wietrznej i półpaśca (Varicella-Zoster Virus - VZV),
- HHV-4, czyli wirus Ebsteina – Barr (Ebstein-Barr Virus - EBV)
- HHV-5, czyli wirus cytomegalii - Cytomegalovirus Hominis (CMV)
- HHV-6, HHV-7, HHV-8. [18]

Wirusy te zostały sklasyfikowane w 3 grupy:

- alfa – HHV-1,-2,-3
- beta – HHV-5,-6,-7
- gamma – HHV-4,-8 [2,4]

Typowymi wirusami opryszczki pospolitej są wirusy HSV-1 oraz HSV-2. Infekcja wirusem opryszczki jest nieuleczalna a objawy

kliniczne przeplatają się z okresami latencji wirusa w zwoju czuciowym nerwu trójdzielnego (okres utajenia). Choroba może mieć postać kliniczną, jako opryszczka okolicy około wargowej, błony śluzowej jamy ustnej czy okolicy genitaliów lub subkliniczną bez specyficznych objawów lub zlokalizowaniem zmian w trudnych diagnostycznie miejscach [5]. Badania dowiodły, że wirus typu pierwszego najczęściej powoduje wykwity w okolicy górnej połowy ciała szczególnie w okolicy ust, natomiast wirus HSV-2 dotyczy zmian zlokalizowanych w okolicy około genitalnej, jednak zmiany wywołane przez oba typy wirusa mogą mieć również inne umiejscowienie jak również mogą wywoływać zapalenie opon mózgoworzdzeniowych i mózgu [5]. Nawroty choroby mogą nastąpić pod wpływem czynników zewnętrznych (wysoka temperatura, wycieńczenie organizmu) oraz wewnętrznych (stres, gorączka, miesiączka, urazy mechaniczne, AIDS, przemęczenie, osłabienie organizmu). Nawroty raczej nie występują spontaniczne, chociaż czynnik wywołujący jest często trudny do ustalenia[1,6,7].

Wirus HSV-1 przenoszony jest najczęściej przez bezpośredni kontakt z zmienioną chorobowo skórą bądź błoną śluzową osoby zakażonej bądź jej wydzielinami (głównie przez ślinę). Co istotne wirusem można się zarazić również w okresie latencji, chociaż w okresie pełnoobjawowym nosiciel jest znacznie bardziej zakaźny. Wirus HSV-2 jest najczęściej przenoszony drogą kontaktów seksualnych. W przypadku obu typów wirusa możliwe jest również przejście zakażenia z matki na dziecko (w okresie ciąży, porodu i połogu) jednak częściej w taki sposób przenosi się wirus typu 2 [8,9,10].

Okres wylegania wirusów opryszki wynosi 3-7 dni. Choroba manifestuje się wystąpieniem od kilku do kilkunastu pęcherzyków z treścią surowiczą na granicy skóry i błon śluzowych (warg lub narządów płciowych), które następnie pękają tworząc owrzodzenie

lub nadżerki pokryte strupem. Pęcherzyki często powodują ból oraz swędzenie a podczas ich pojawiania się może wystąpić gorączka, osłabienie lub bóle głowy. Może również wystąpić powiększenie węzłów chłonnych, które stają się twarde i bolesne. Zmiany pierwotne utrzymują się 2-3 tyg. natomiast zmiany wtórne ustępują po okresie około 7-10 dni [8,11].

1. Materiał I metody

W celu oceny wiedzy na temat opryszczki przeprowadzono badania ankietowe wśród 50 pacjentów gabinetów stomatologicznych wieku od 18 do 80 lat.

Badanie polegało na wypełnieniu autorskiej ankiety zawierającej 24 pytania. Wypełnienie ankiety było dobrowolne i anonimowe. Badani zostali poinformowani o celu przeprowadzonego badania.

Ankieta składała się z 3 części oznaczonych literami A, B, C.

Część A obejmowała 4 pytania dotyczące płci, wieku, miejsca zamieszkania oraz wykształcenia ankietowanych.

Część B dotyczyła zachorowań na opryszczkę respondentów oraz członków ich rodzin jak również sposobów zdobywania informacji przez ankietowanych na temat opryszczki.

Część C zawierała pytanie dotyczące wiedzy na temat opryszczki, w tym dróg szerzenia, objawów, sposobów postępowania oraz zapobiegania i profilaktyki. Część ta została ułożona w formie 10 pytań jednokrotnego wyboru. Ankietowany miał wybrać jedną, według niego najwłaściwszą, odpowiedź spośród wymienianych. W każdym pytaniu mógł również wybrać odpowiedź „nie wiem”.

W celu analizy poziomu wiedzy ankietowanych określono kryteria oceny wiedzy na temat opryszczki według skali trzystopniowej:

- Niedostateczny poziom wiedzy - udzielenie prawidłowej odpowiedzi na mniej niż 4 pytania.
- Dobry poziom wiedzy - udzielenie prawidłowej odpowiedzi na 4-7 pytań.
- Bardzo dobry poziom wiedzy - udzielenie prawidłowej odpowiedzi na więcej niż 8 pytań.

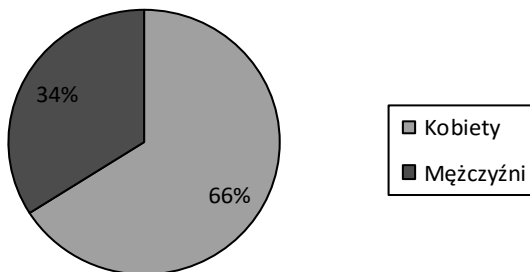
Ankieta:

Wśród ankietowanych były 33 (66%) kobiety i 17 (34%) mężczyzn.

Ankietowani to osoby w wieku do 79 lat, z czego 3 (6%) do 18 lat, 19 (38%) 19 do 29 lat, 10 (20%) 30 do 39 lat, 4 (8%) 40 do 49 lat, 9 (18%) 50 do 59 lat, 3 (6%) 60 do 69 lat, 2 (4%) 70 do 79 lat. Większość ankietowanych mieszka w mieście - 47 (94%) a 3 pozostałych (6%) na wsi.

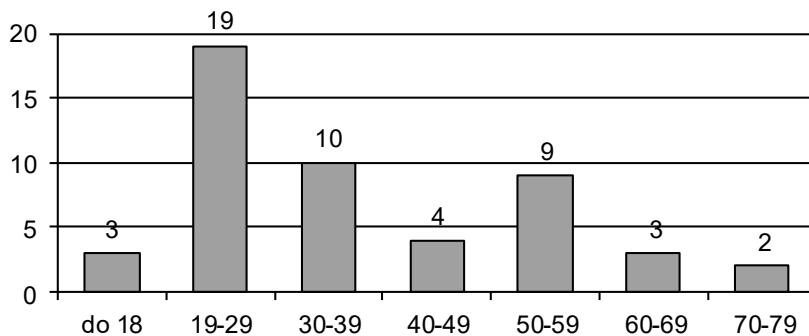
Wykształcenie podstawowe posiada 7 (14%) pacjentów. Zawodowe wykształcenie ma 3 (6%) ankietowanych, wykształcenie średnie deklaruje 25 (50%) osób. Natomiast wyższe wykształcenie posiada 15 (30%) respondentów.

Część A- Pytanie 1

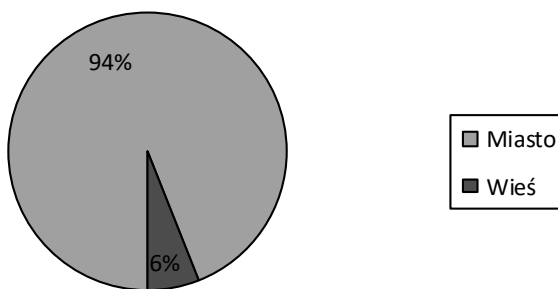
Ryc.1. Płeć ankietowanych.

Część A- Pytanie 2

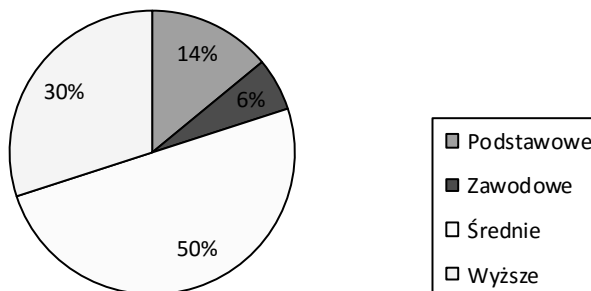
Ryc. 2. Wiek respondentów.

Część A- Pytanie 3

Ryc. 3. Miejsce zamieszkania respondentów.

Część A-Pytanie 4

Ryc. 4. Wykształcenie respondentów.

2. Wyniki badań

Przebycie opryszczki zadeklarowało 17 (34%) osób. Nigdy nie było na nią chorych 28 (56%) ankietowanych. Pozostałych 5 (10%) pacjentów nie wie czy przebyli tą chorobę.

Spośród pacjentów, którzy przebyli opryszczkę u 2 (11,8%) pojawiła się ona przed 5 rokiem życia. 6 (35,3%) pacjentów zaobserwowało ją między 5 a 10 rokiem życia. U 1 (5,9%) chorego wystąpiła między 10 a 15 rokiem życia. 4 (23,5%) pacjentów przebyło ją między 15 a 20 rokiem życia oraz 4 (23,5%) zachorowało pierwszy raz między 20 a 25 rokiem życia.

Nawroty opryszczki wargowej wystąpiły u 11 (64,7%) pacjentów spośród 17, u których ona wystąpiła. Częściej niż 1 raz na rok wystąpiła ona u 7 (47%) ankietowanych a rzadziej niż 1 raz na rok u 4 (23,5%) respondentów. Nie było pacjenta, który nie zwróciłby uwagi na pojawienie się nawrotów choroby.

1 (5,9%) pacjent podaje w ankiecie, iż leczy się na nerwice. Jednak nie spostrzega związku między występowaniem, czy też

zaostreniami opryszczki wargowej podczas zaostrenia choroby ogólnoustrojowej.

Zdecydowana większość ankietowanych 11 (64,7%) zauważyła zaostrenie objawów choroby w okresie jesienno-zimowym. Takiego związku nie zaobserwowało 5 (29,4%) respondentów, a 1 (5,9%) chory nie wie czy opryszczka pojawia się częściej w okresie jesienno-zimowym.

5 (29,4%) pacjentów chorych na opryszczkę konsultowało się z lekarzem. Nie uczyniło tego aż 12 (70,6%) pacjentów.

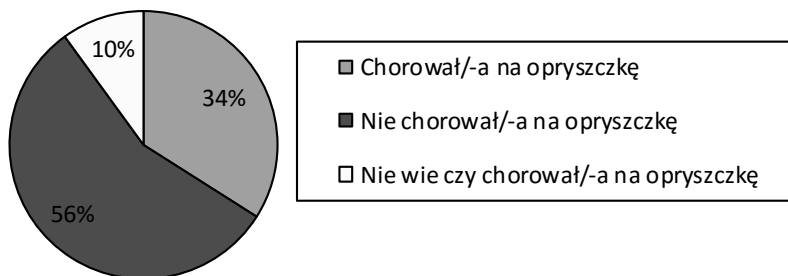
Z badań wynika, że pacjenci stosują głównie leczenie farmakologiczne – 65 % respondentów. 20% ankietowanych stosuje pastę do zębów. Zabiegi fizjoterapeutyczne (laser biostymulacyjny) - 5%. 10 % nie stosuje żadnej terapii licząc na samoistne ustąpienie zmian chorobowych.

Jeśli chodzi o zachorowania na HSV wśród członków rodzin ankietowanych, to w rodzinach 23 (46%) pacjentów pojawiła się ta choroba a w 19 (38%) rodzinach nie zanotowano opryszczki. 8 (16%) osób nie wie czy wśród ich bliskich wystąpiła opryszczka wargowa.

Analizując wyniki osób chorych na opryszczkę okazało się, iż w 12 (70,6%) przypadkach na 17 choroba ta wystąpiła u innych członków rodziny.

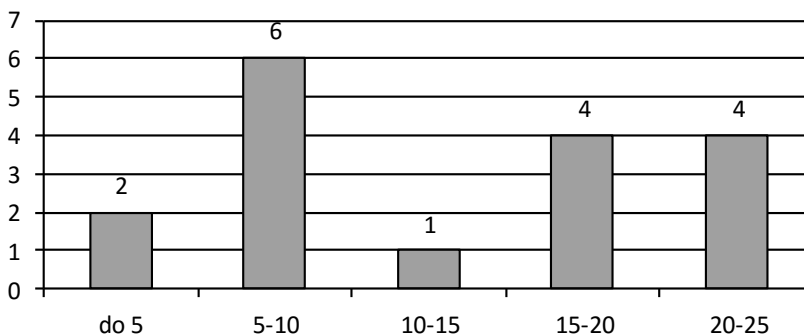
Kolejne pytanie dotyczyło źródeł wiedzy na temat opryszczki. W tym pytaniu ankietowani mogli zaznaczyć kilka odpowiedzi. Dane te ukazuje wykres 13.

Część B- Pytanie 1

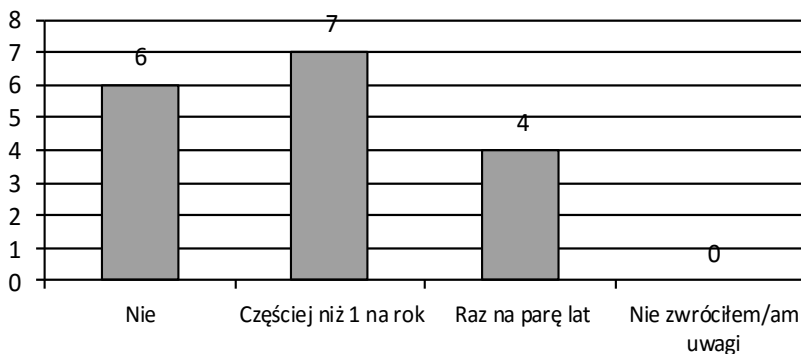
Ryc. 5. Przebiecie opryszczki przez ankietowanych.

Część B- Pytanie 2

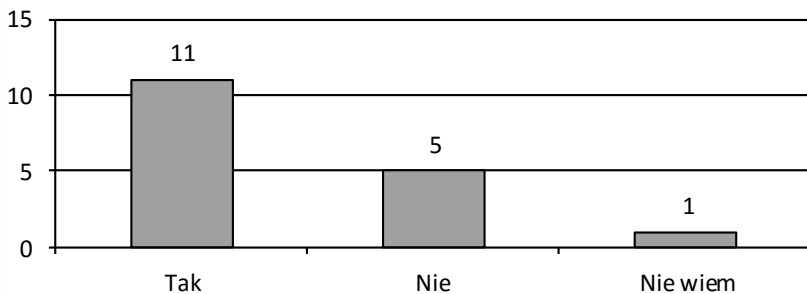
Ryc. 6. Pierwsze pojawienie się choroby(w latach).

Część B- Pytanie 3

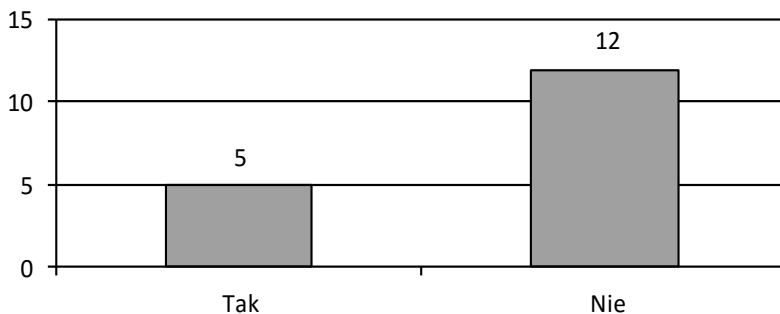
Ryc. 7. Częstość nawrotów.

Część B- Pytanie 6

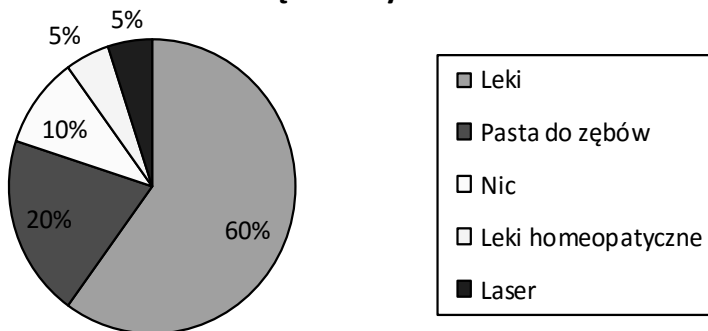
Ryc. 8. Nasilenie objawów w okresie jesienno-zimowym.

Część B- Pytanie 7

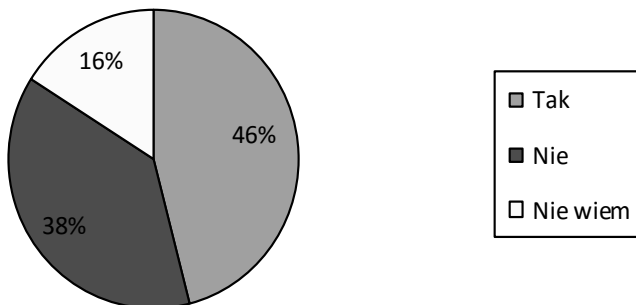
Ryc. 9. Konsultacja z lekarzem.

Część B - Pytanie 8

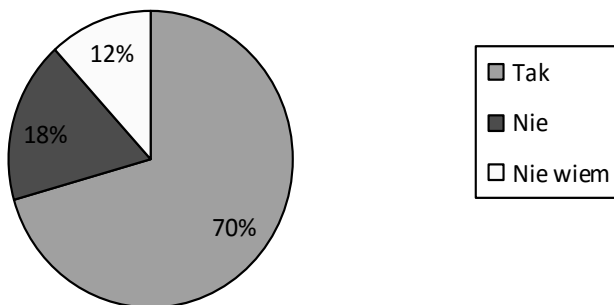
Ryc. 10 Metody leczenia opryszczki wargowej.

Część B- Pytanie 9

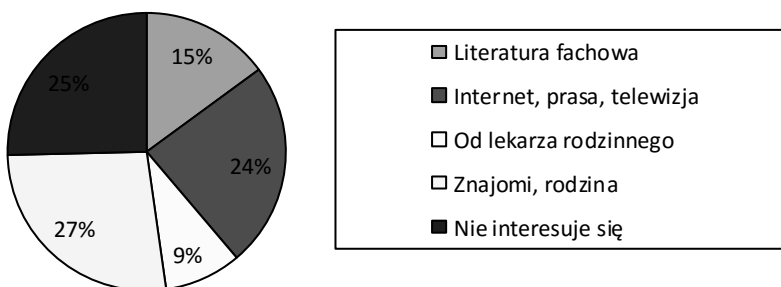
Ryc. 11. Zachorowalność wśród członków rodziny.

Część B- Pytanie 9

Ryc.12 Zachorowalność na opryszczkę wargową wśród członków rodzin osób chorych.

Część B- Pytanie 10

Ryc. 13. Źródła wiedzy o opryszczce.

Część C ankiety:

Odpowiedzi ankietowanych na szczegółowe pytania dotyczące opryszczki wargowej przedstawia tabela 1.

Tabela 1. Odpowiedzi ankietowanych na szczegółowe pytania dotyczące opryszczki wargowej

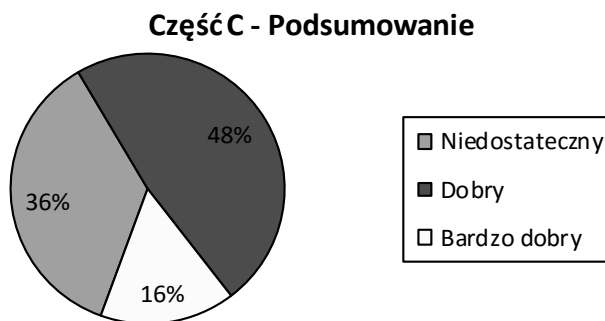
Pytanie	Odpowiedź		
	Nieprawidłowa	Prawidłowa	Nie wiem
Czynnik wywołujący	12 (24%)	26 (52%)	12 (24%)
Objawy opryszczki	9 (18%)	31 (62%)	10 (20%)
Nosicielstwo	25 (50%)	9 (18%)	16 (32%)
Drogi zakażenia	11 (22%)	28 (56%)	10 (20%)
Pierwsze zachorowanie	15 (30%)	9 (18%)	26 (52%)
Czynniki wywołujące nawroty	12 (24%)	30 (60%)	8 (16%)
Czas trwania zmian	6 (12%)	35 (70%)	9 (18%)
Blizny	4 (8%)	38 (76%)	8 (16%)
Szczepionka	3 (6%)	23 (46%)	24 (48%)
Leczenie	5 (10%)	33 (66%)	12 (24%)

Dane zawarte w powyższej tabeli poddano analizie zgodnie z ustalonymi wcześniej kryteriami oceny wiedzy na temat opryszczki, czyli:

1. Niedostateczny poziom wiedzy - udzielenie prawidłowej odpowiedzi na mniej niż 4 pytania.
2. Dobry poziom wiedzy - udzielenie prawidłowej odpowiedzi na 5-8 pytań.
3. Bardzo dobry poziom wiedzy - udzielenie prawidłowej odpowiedzi na co najmniej 8 pytań.

Uzyskano następujące wyniki:

- a) niedostateczny poziom wiedzy wykazało 18 (36%) ankietowanych
- b) dobry poziom wiedzy wykazało 24 (48%) pacjentów
- c) bardzo dobry poziom wiedzy wykazało 8 (16%) respondentów.

Ryc.14. Podsumowanie stanu wiedzy pacjentów

4. Wnioski

Na podstawie przeprowadzonych badań można wysunąć następujące wnioski:

1. Większość ankietowanych wykazała się dobrym oraz bardzo dobrym poziomem wiedzy na temat opryszczki wargowej, którą to wiedzę najczęściej pozyskiwali poprzez rozmowy ze znajomymi i rodziną oraz poprzez Internet.
2. Pacjenci stosują najczęściej prawidłowe leczenie farmakologiczne, dzięki czemu efekty leczenia są satysfakcjonujące.

Bibliografia

- Majewska A., Łuczak M. Zakażenie wirusem opryszczki pospolitej u dzieci i młodzieży. *Zakażenia* 2007; 4: 73-76.
- Bednarek M. Zakażenie wirusem opryszczki HIV – etiologia, epidemiologia, objawy kliniczne. *Lekarz* 2005; 5: 115-118.
- Bałczewska E. Zakażenie jamy ustnej wirusem opryszczki zwykłej na podstawie piśmiennictwa. *Czasopismo Stomatologiczne* 1997; 12: 810-815.
- Wysoki J., Salomon-Słowińska D. Zakażenie wirusem Herpes Simplex – postaciach klinicznych i ich leczenie. *Zakażenia* 2003; 3: 62-67.
- Majewska, A, Romejko-Wolniewicz, E., Zaręba-Szczudlik, J. i wsp. Wirus opryszczki pospolitej typu 1: epidemiologia i udział wirusa w zakażeniach narządów płciowych. *Nowa Medycyna* 2011; 1: 16-19.
- Dziubek Z. *Choroby zakaźne i pasożytnicze*. Warszawa: Wydawnictwo Lekarskie PZWL; 2003.
- Knychalska-Karwan Z. Właściwości błony śluzowej jamy ustnej a jej podatność na niektóre schorzenia. *Poradnik Stomatologiczny* 2004; 6: 28-33.

- Walkowiak, B, Namysł, J., Prokop, J., Żaba, R.. Opryszczka narządów płciowych–klinika i epidemiologia. *Post Dermatol Alergol* 2007; 24: 194-201.
- Zajkowska, J. M., Hermanowska-Szpakowicz, T., Pancewicz, S. A. i wsp. Opryszczkowe zapalenie mózgu herpes simplex – encephalitis. *Polski Przegląd Neurologiczny* 2006; 2.1: 22-26.
- Tysiąc-Miśta M., Biskupek-Wanot A. Wirus opryszczki pospolitej. *Medical Tribune* 2014; 3: 23-24.
- Figlerowicz M. Pierwotne i wtórne zakażenia wirusami Herpes simplex – problemy kliniczne i terapia. *Zakażenia* 2004; 6: 64-7.

Piotr Zasępa*

Initial and Long-run IPO Returns in Central and Eastern Europe

Krótkookresowe oraz długookresowe stopy zwrotu pierwszej oferty publicznej w krajach Europy Centralnej i Wschodniej

Abstract. *Initial Public Offerings constitute one of the most important activities in corporate finance, bringing substantial amounts of new capital to the corporate sector. Floating stock is a commonly used method for companies to gain new capital for new investments, to refinance their investments, or to adjust their debt/equity ratio. In this paper we will examine Central and Eastern Europe IPO in terms of initial and long-run returns. Warsaw Stock Exchange (WSE) is currently among the leading European stock markets in terms of initial public offerings. The IPO activity on the Polish capital market contrasts sharply with the number of new listings performed in other Central and Eastern European countries (CEE) however all region is important in terms of capital market. The main goal of the paper is to examine IPOs and its underpricing in the period 2000-2012 on the stock exchanges of Warsaw, Prague, Budapest, Bratislava, Ljubljana and Vienna.*

Streszczenie. *Pierwsza oferta publiczna jest jednym z ważniejszych zjawisk w finansach, która zapewnia przedsiębiorstwom kapitał na rozwój. Celem publikacji jest analiza stop zwrotu z przeprowadzonych ofert publicznych zarówno w pierwszym dniu notowań jak i długoterminowych stop zwrotu na rynkach kapitałowych Europy Centralnej i Wschodniej. Głównym celem*

* Piotr Zasępa, PHD, Polonia University in Częstochowa

jest analiza zjawiska niedoszacowania wartości przedsiębiorstw w latach 2000-2012 na giełdach w Warszawie, Pradze, Budapeszcie, Bratysławie, Lublaniu i Wiedniu.

Introduction

Initial Public Offerings (IPOs) constitute one of the most important activities in corporate finance, bringing substantial amounts of new capital to the corporate sector. In 2010 alone, when the global IPO activity recovered to pre financial crises levels, investors entrusted \$286 billion on 1,393 new listed firms worldwide. The world witnessed the largest IPO ever, the US\$22.1 billion offering of the state-owned Agricultural Bank of China. Initial public offerings are stocks issued by a formerly privately owned company that is going public, that is selling stock to the public for the first time. Floating stock is a commonly used method for companies to gain new capital for new investments, to refinance their investments, or to adjust their debt/equity ratio. In this paper we will examine Central and Eastern Europe IPO in terms of initial and long-run returns. Warsaw Stock Exchange (WSE) is currently among the leading European stock markets in terms of initial public offerings. The IPO activity on the Polish capital market contrasts sharply with the number of new listings performed in other Central and Eastern European countries (CEE). The main goal of the paper is to examine IPOs in the period 2000-2012 on the stock exchanges of Warsaw, Prague, Budapest, Bratislava, Ljubljana and Vienna.

1. Initial public offering and its short term and long term performance

Over the years there has been abundant literature concerning IPOs and the phenomena surrounding them. One of the best known and documented of these is the initial underpricing phenomenon, where IPOs are found to be underpriced and to have abnormal initial returns. Another part of IPO performance that is well documented is the long-term performance. IPOs tend to underperform the market in the long run, indicating that the abnormal returns they have in the short run are being corrected over time to represent their true value. Concerning initial IPO underpricing, several theories exist. Most IPOs outperform the market during their initial period; Ibbotson performed a study on the initial and aftermarket performance of newly issued common stocks that were offered in the 1960s. His study showed that the average initial performance is positive (11,4 percent)¹. The results presented a distribution of returns that was peaked and positively skewed with fat tails. Some literature, such as Rock (1986), explain this phenomenon using information asymmetry. Rock² assumes that some investors have superior information about the firm, compared to all other investors. If shares at an IPO are priced at their true value, these 'superior' investors will crowd out all other investors. As opposed to bad issues, in which case 'superior' investors will withdraw from the market. Firms will therefore be forced to undervalue their offerings to attract both types of investors.

¹ Ibbotson, R., *Price performance of common stock new issues*, Journal of Financial Economics, Vol. 2 No.3, p. 235-72, 1975.

² Rock, K., *Why new issues are underpriced*, Journal of Financial Economics, 15, p. 187-212, 1986.

Little literature exists in which there is an extensive overview of the long-run performance of IPO stock. Ritter presents in his research evidence that issuing firms underperform the benchmark, measured from the closing price on the first day until the end of a three-year period³. As a possible explanation for this underperformance, he looks into the expectations that are formed by investors and he finds that they are overly optimistic. A combination of factors influences the initial performance and the subsequent long-run performance. The bulk of the IPO firms is formed by young growth firms, who come to the market looking for capital to finance their growth. A large survey was performed by Loughran, Ritter & Rydqvist (1994) in which they found more evidence to support the theories of Ritter (1991). Their results show that offerings are timed to high-volume periods, which leads to large long-term underperformance. They also find that riskier firms (which tend to be younger firms) also experience large long-term underperformance, which further supports the theory of over optimism. The extensive literature on initial underpricing has looked at the factors that determine the degree of underpricing. Studies abound for many countries. Examples are: Finn and Higham (1988), Lee *et al.* (1996) and Ritter (2007) for Australia⁴; Tian and Megginson (2007), for China; Derrien and Womack (2003), Loughran *et al.*, (1995) for France; Ljungqvist (1997) for Germany; Hogholm and

³ Ritter, J.R., *The Long-Run performance of Initial Public Offerings*, Journal of Finance, 46 (1), 3-27, 1991.

⁴ Lee *et al.* (1996) and Ritter (2007) provide an analysis on the initial underpricing of 1,103 Australian IPOs listed for a period of 30 years. The findings indicate that for the period 1976-2006 the average initial returns have been 19.8%. The result is consistent with the view that unique institutional characteristics may have overwhelmed previous tests of equilibrium models of IPO underpricing.

Rydqvist (1995), Rydqvist (1997), Ritter (2007) for Sweden⁵; Kiyamaz (2000) for Turkey; Kunz and Aggarwal (1994) for Switzerland⁶, Loughran *et al.* (1995), Chompers and Dimson (2009), Levis (2011) for United Kingdom, Gajewski and Gresse (2006) for Europe, Wu *et al.* (2007), Friesen and Swift (2009) and Ritter (2009) for USA, Sieardzki (2013) for Poland.

In the sample of 264 French IPOs, the mean underpricing reached 13.2 percent. Ritter (2007) adds to the previous evidence and shows that in a portfolio of 686 U.S. IPOs during the period from 1983-2006, a total initial return of 10.7 percent. Ljungqvist *et al.* (2006), and Ritter (2009) provide evidence from 652 German IPOs coming to the market from 1978-2006. Underpricing related significantly to stock market conditions, macroeconomic conditions, insider retention rates and the inverse of real gross proceeds. Initial returns for this period of study is 26.9% and is significantly higher from a previous smaller sample of 189 firms from 1970-1993, presented by Ljungqvist with underpricing of 10.5 percent. Chompers and Dimson (2009) examine the performance of 7093 firms listed and traded on the London Stock Exchange during 1917-2007. The overall average first day returns reported is

⁵ Hogholm and Rydqvist (1995), Rydqvist (1997), Ritter (2007) documents IPO underpricing for companies going public on the Stockholm Stock Exchange. The Swedish sample comprises 406 new firms listed during 1980-2006. The average underpricing for the Swedish IPOs is 27.3 percent. Hogholm and Rydqvist (1995) find a positive relationship between the level of underpricing and the level of ex-ante uncertainty.

⁶ In Switzerland for a sample of 42 stocks that were issued in the market between 1983 and 1989 Kunz and Aggarwal (1994) report a 35.8 percent. The excess returns from offering price persist for at least three years, however if the purchase is made at the first day's closing price then the three year returns are negative.

13.32%⁷. UK listed IPOs show an increasing underpricing trend over the decades with the most recent 1109 firms listed after 2000 and until 2009 presenting an initial return of 19.86%. Levis (1993), Levis and Thomas (1995) and Loughran *et al* (1995) examine the performance of 3,986 firms listed and traded on the London Stock Exchange during 1959-2006. The overall average first day returns reported is 16.8%. The degree of underpricing related significantly only to the percentage of equity retained in the firm by the original entrepreneurs, the amount of new money raised on flotation and the presence of an earnings forecast. Ritter (2009) in a sample of 15,490 US IPOs, (issued between 1960-2006), reports that initial public offerings are significantly underpriced by 18.0 percent. He shows that the more established an issuer and hence the less investor uncertainty about the firm's real value, the lower the amount of underpricing. An important finding is that hot and cold performances come in waves and cold issue markets have average initial returns that are not necessarily positive.

Jenkinson *et al* (2005) document that for a sample of 918 European and 3480 U.S. IPOs, European underpricing was on average 21.1 percent while the initial underpricing for the U.S. IPOs was 18.3 percent. A possible explanation for this evidence is that initial price ranges are based on less information in Europe than in the U.S. German firms present an unexpectedly high level of underpricing with 48.9 percent. With German firms excluded from the European sample, the average underpricing falls to 13.8 percent, significantly lower than the 18.3 percent observed in the U.S. Jenkinson *et al* present two interesting samples called "rest of

⁷ During the period from 1917 to 1945, public offers were underpriced by an average of only 3.80%, as compared to 9.15% in the period from 1946 to 1986, and even more after the U.K. stock market was deregulated in 1986

West Europe” and “rest of East Europe”, with 75 and 29 IPOs respectively. West Europe IPOs have, on average, low underpricing with 15.1 percent, while East Europe IPOs have marginally higher underpricing of 18.7 percent.

2. IPO underpricing

In the existing literature there is no single measure of underpricing. In most of the research underpricing refers to a difference between the closing price of an equity on the first day of trading and the issue price which is named *initial return*. Initial return is calculated as follows:

$$IR_i = \frac{P_{i,t} - P_{i,0}}{P_{i,0}} \quad (1.)$$

where IR_i is the gross initial return for security i from the last day of the subscription period to the closing of the first day of trading, $P_{i,t}$ is the closing price of security i at the first day of trading, $P_{i,0}$ is the issue price of security i at the time of subscription⁸.

Initial return gives us the first glimpse of the profitability of an IPO investment but it is not an accurate measure of investment profitability in real market conditions. The first-day closing price represents what the investors are willing to pay for the firm’s shares. If the offer price is lower than the first-day closing price, the IPO is said to be underpriced and money is left on the table for new investors (Formula 2.). Since existing shareholders settle for a lower offer price/proceeds than what they could have got. Money left on the table represents the wealth transfer from existing shareholders to new shareholders and it is calculated as follows:

⁸ This approach is used (among others) by Al-Hassan et al. (2007).

$$\text{Money left on the table} = (P_{i,t} - P_{i,0}) * Q \quad (2.)$$

where Q is the number of shares offered and the rest of the symbols are the same as in the formula 1.

Money left on the table is on average about twice the amount of direct cost of carrying out an IPO, and for many firms it can be equal to several years of operating profit. Although most IPOs are underpriced, the level of underpricing varies across IPOs with different issue characteristics, allocation mechanisms, underwriter reputation, and general financial markets conditions. For example, the level of underpricing is generally smaller for larger IPOs, those underwritten by prestigious investment banks, firms with a longer operating history or more experienced insiders on the board, and those companies which intend to use the IPO proceeds to repay debt⁹. On the other hand, technology firms, companies backed by venture capital, firms with negative earnings prior to the IPOs, or entities that went public during a bull market experience greater underpricing¹⁰

Bearing in mind that an investor can choose between investment in shares offered in an IPO or choose other equities (alternative investment goals) we have to adjust the Formula 1. We believe that instead of buying IPO shares an investor can buy a market index. We adjust the Formula 1. as follows:

$$AAR_{i,t} = \frac{P_{i,t} - P_{i,1}}{P_{i,1}} - \frac{IND_{i,t} - IND_{i,1}}{IND_{i,1}} \quad (3.)$$

⁹ L. Booth, *The cost of going public, Why IPOs are typically underpriced*, QFinance The Ultimate Financial Resource.

¹⁰ N. Bhattacharaya, E. Demers, P. Joos, *The relevance of accounting information in stock market bubble: evidence in internet IPO*, Journal of Business Finance and Accounting, 37(3) pp. 291-321, April/May 2010.

where the second part of the equation is return on the index in the period d . The rest of the signs are the same as in the formula 1.

3. CEE capital markets overview and IPO underpricing

The research focuses on capital markets in the Central and Eastern region of Europe (CEE). As most of the capital markets in the CEE region were established in parallel with liberalisation of economic environments of CEE countries approximately two decades ago, they are relatively young. The only exception in CEE region in this respect was Austria, which had by then already had a longer stock market tradition and a liberal economic regime. The comparison of financial and institutional development indicators for this region (World Bank Doing Business publication, 2013) illustrates that in many respects Austrian indicators are more similar to indicators for Euro area than to indicators for CEE region. Yet, this paper analyses CEE region including Austria, since in this way it provides a comprehensive description of IPO performance in geographically area of CEE region. Furthermore, the comparison of CEE capital markets in the 2000s shows that they had many similar characteristics in observed period. One of the factors could be that, due to EU's enlargement after 2004, which included the Czech Republic, Bulgaria, Hungary, Poland, Romania and Slovenia joining, their national regulations and structures quickly became similar to those in Austria and in Western Europe. To can sum up the following main common characteristic of capital markets in CEE region in the 2000s. While CEE stock market significance in the national economy measured by market capitalisation-to-GDP ratios remained considerably smaller compared to their developed European counterparts¹ and liquidity measured by turnover velocity remained lower as well, the annual index returns and the annu-

al market capitalisation growth stand out considerably in comparison with developed EU capital markets before 2008,

Table 1. Number of IPOs on the CEE markets in 2000-2012

Exchange	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Total
WSE	13	9	5	6	36	34	35	68	29	10	26	31	16	318
PRAGUE	0	0	0	0	1	0	2	2	1	0	1	1	0	8
Budapest	0	0	0	0	1	0	3	0	1	2	6	6	0	19
Bratislava	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Liubliana	0	0	0	0	0	0	2	1	1	0	1	2	0	7
Vienna	8	8	2	7	1	6	6	4	1	0	2	2	1	48
Total	21	17	8	13	39	40	48	75	33	12	36	42	17	401

Source: CEE stock exchanges.

Our calculation shows that the majority of IPOs were conducted between 2004 and 2008. A slump in the number new listings is evident in 2009 when the financial and economic crisis culminated. Almost 80 % of IPOs completed in CEE in the period we observe were listings conducted on the Warsaw Stock Exchange, followed by the Vienna Stock Exchange (12 %). Thus, in terms of the number of IPOs, the Polish capital market was dominant in the CEE region. Factors influencing the number of IPOs and their size have been investigated in a relatively limited number of studies where the determinants of going public activities are divided into external such as macroeconomic and capital market factors and internal such as the tendency of a company to reduce leverage or to obtain capital for new projects.

This paper addresses the issue whether local macroeconomic factors have any influence on the number of IPOs and the value of capital raised by IPOs in the emerging market exchanges. The nature of this study is based on the theory and previous empirical research. the decision about going public are dependent on

both macroeconomic and capital market conditions, i.e. that IPOs tend to increase when GDP and stock market index returns are rising. This result implies that the business cycle has a direct impact on the IPO activity in the CEE capital market. The next conclusion is that the attractiveness of a capital market for investors appears to be an important factor for going public activities. The attractiveness of a capital market from the investors' perspective is designed by measures as annual index returns and the annual market and turnover growth.

To provide a relevant description of IPO performance in CEE region, this paper analyse CEE capital markets including the Vienna Stock Exchange. In order to investigate the IPO behaviour on emerging CEE markets, we also provide separate results for emerging capital markets of the Czech Republic, Poland, Hungary, Slovenia and Austria. Our sample covers IPOs in the period 2000–2012 on the stock exchanges of Ljubljana, Prague, Vienna, Bratislava and Warsaw as well as Budapest stock exchange. In order to provide only relevant IPO data, the following additional criteria were applied. To exclude insignificant equity listings (in terms of the size of new capital) we included only companies with at least EUR 10 million of new funds raised (with primary or/and secondary shares), and disregard companies whose primary listing was on another stock exchange as well as companies that are not traded on-exchange any more. In case of double listings we took into account the IPO in the domestic market. We also included privatisations of public companies, but only if they were public offerings (e.g. privatised initial public offering – PIPO). Our calculations show that 33% of IPOs completed in CEE in the observed period were offerings below EUR 10 million. Most (58%) of these small IPOs were executed on the Warsaw SE, on the exchange-regulated mar-

ket (New Connect), where listing rules are less strict compared to EU regulated markets. Our calculation further shows that 24% of companies that executed IPOs had been delisted by the end of 2012. Collected data come from the list of companies that went public from the stock exchanges' internal documentation and from the websites of the stock exchanges, double checking the obtained figures against the detailed case-by-case IPO information on companies' web sites, in IPO prospectuses and companies' annual reports. The industry classification of IPOs was taken from individual stock exchange classification. Datastream provided the market share prices, indices prices and yields to maturity of government bonds for each capital market.

The original sample included 423 IPOs, however by excluding 12 CEE and developed EU IPO outliers identified with scatterplots for initial and 3-years long-rung adjusted returns, the final sample was reduced to 401 IPOs in the period 2000–2012. The prevailing capital markets in the CEE IPO sample are the Warsaw SE, which contributed 80% of IPOs market capitalisation in the sample, and the Vienna SE with a 11,9% share. Majority of IPOs in EU sample which we also used to compare its relation to CEE countries are IPOs on the London SE (60% of IPO market capitalisation of the sample) and Deutsche Boerse (36%). Analysis show that average adjusted initial returns for CEE IPO sample are positive for all exchanges included in the sample. A significant first-day underpricing of 11.0% for CEE IPOs is reported and respectively of 12,9 for Warsaw Stock Exchange, 0,6% for Prague Exchange, 22,2% for Budapest exchange, 13,8% for Bratislava exchange, 31,3% for Ljubljana exchange and 1,5% for Vienna. These results reject any hypothesis that initial returns are zero (0) with statistical significance, therefore IPOs on CEE capital markets are underpriced, having

average adjusted positive first day returns, which is confirmed by the data.

Table 2. Average first day initial returns for CEE IPOs in 2000-2012

Exchange	Underpricing level
Warsaw	12,9%
Prague	0,6%
Budapest	22,2%
Bratislava	13,8%
Liubliana	31,3%
Vienna	1,5%
All	11,0%

Data: Own calculation.

Table 2 also summarizes the initial IPO returns for individual CEE capital markets. It shows that average adjusted initial IPO returns are positive for all individual CEE capital markets. Overall, underpricing for CEE region is higher than that for developed EU region. This is again more evident in case of emerging CEE markets. The difference between average adjusted emerging CEE initial returns and developed EU IPO initial returns range from 1.8 to 8.7 percentage points. In addition, volatility of adjusted initial returns for CEE region is significantly higher than that for developed EU region.

Conclusion

The objective of this paper is to provide a new insight of IPO performance for 6 CEE capital markets in the 2000s. Using a unique database of 401 CEE IPOs we have confirmed initial-day underpricing. We proved significant first-day positive adjusted

returns in the CEE region (ranging from 0,6 to 31,3 percent) and even more positive significant average first-day adjusted IPO returns for emerging CEE region (i.e. CEE markets excl. the Vienna SE; ranging from 8 to 13 percent). Distribution of IPO transaction sizes and their respective performance convince us that outliers drive the differences between unweighted and weighted initial returns. Moreover, we have proven that during the 2000-2012 period average adjusted initial returns on CEE capital markets were statistical significantly higher than on developed EU capital markets. This paper also provides the evidences of the long-run underperformance of CEE IPOs. We have shown that IPOs in CEE capital markets underperform benchmark companies in the long run. We can sum up the analysis on emerging CEE capital markets (excl. the Vienna SE) with the finding that in general IPOs on emerging CEE markets have higher underpricing and lower underperformance, compared to the entire CEE region (i.e. incl. the Vienna SE). This is because the performance of IPOs on the Vienna SE is more similar to those on the developed EU markets, having on average lower underpricing and higher underperformance than that on emerging CEE markets. For investors emerging IPOs are even more attractive than IPOs in the developed markets. This holds for both initial returns as well as for longrun performance.

Bibliography

- Aggraval, R., Rivoli, P., *Fads in the initial public offering market?*, Financial Management, 19, 1990, p. 45-57.
- Allen, F., Faulhaber, G.R., *Signaling by underpricing in the IPO market*, Journal of Financial Economics, Vol. 23 p.303-323, 1989.

- Barber, B., Lyon, J., 1997, *Detecting Long-Run Abnormal Stock Returns: The Empirical Power and Specification of Test Statistics*, *Journal of Financial Economics*, 43 (3), 341-372.
- Barry, C., C. Muscarella, J. Peavy and M. Vetsuypens, The role of venture capital in the creation of public companies: evidence from the going-public process, *Journal of Financial Economics* 27(2) 1990, 447-471.
- Booth, J.R., Booth, L., *Agreeing to Disagree: Why IPOs are Underpriced?*, mimeo, July 2003.
- Brav, A., Gompers, P., *Myth or reality? The Long-Run Underperformance of Initial Public Offerings: Evidence from Venture Capital and Non-Venture Capital Backed Companies*, *Journal of Finance*, 52 (5), 1791-1822, 1997
- Chemmanur, T.J., and Fulghieri, P., Reputation, renegotiation, and the choice between bank loans and publicly traded debt, *Review of Financial Studies*, 7-3, 475-506, 1994.
- Cochrane, J., The risk and return of venture capital, *Journal of Financial Economics* 75(1) 2005, 3-52.
- Eckbo, B.E., Norli, O., *Liquidity Risk, Leverage and Long-Run IPO Returns*, *Journal of Corporate Finance*, 11, 1-35, 2005.
- Fama, E.F., *Agency problem and the theory of the firm*, *Journal of Political Economy*, Vol. 88 No.2, p. 288-308, 1980.
- Gompers, P., *Grandstanding in the venture capital industry*, *Journal of Financial Economics* 42(1), 1996, 133-156.
- Gompers, P. and J. Lerner, *Venture capital distributions: short-run and long-run reactions*, *Journal of Finance* 53(6) 1998, 2161-2183.
- Gompers, P. and J. Lerner, *Money chasing deals? The impact of fund inflows on private equity valuations*, *Journal of Financial Economics* 55(2) 2000, 281-325.

- Ibbotson, R., *Price performance of common stock new issues*, Journal of Financial Economics, Vol. 2 No.3, p. 235-72, 1975.
- Ibbotson, R. G., Jaffe J. F. , *Hot issues markets*, Journal of Finance 30, 1975.
- Ibbotson, R., Sindelar, J., Ritter, J., *Initial Public Offerings*, Journal of Applied Corporate Finance, vol. 1, p. 37-45, 1988.
- Jewartowski, T. and J. Lizińska, Short-and Long-Term Performance of Polish IPOs. *Emerging Markets Finance and Trade* 48(2): 59-75, 2012.
- Knopf, J.D. and Teall, J.L., *The IPO Effect and Measurement of Risk*, Journal of Financial
- Lee P., Wahl S. Grandstanding, certification and the underpricing of venture capital backed IPOs. *Journal of Financial Economics* 73, 375-407, 2004.
- Ljungqvist, A., *IPO Underpricing*, in: *Handbook in Corporate Finance: Empirical Corporate Finance*, editor Eckbo, B.E, Elsevier, New York, 2005.
- Ljungqvist, A., Wilhelm, W.J., *IPO pricing in the Dot-Com bubble*, Journal of Finance, Vol. 58 p. 723-52, 2003.
- Loughran, T., Ritter, J.R., *The new issues puzzle*, Journal of Finance, Vol. 50 No.1, p. 23-51. 1995.
- Loughran, T., Ritter, J.R., *Why don't issuers get upset about leaving money on the table in*
- Lyn, E.O., Zychowicz, E.J. (2003), "The performance of new equity offerings in Hungary and Poland", *Global Finance Journal*, Vol. 14 pp.181-95.
- Lyon, J.; Barber, B.; and Tsai, C.; 1999, *Improved Methods for Tests of Long-Run Abnormal Stock Returns*, *Journal of Finance*, 54 (1), 165-201.

- Megginson, W., & Weiss, K., Venture capitalist certification in initial public offerings. *Journal of Finance*, 46: 879-903, 1991.
- Ritter, J.R., *The Hot Issue Market of 1980*, *Journal of Business*, 57, 215-240, 1984.
- Ritter, J.R., *The Long-Run performance of Initial Public Offerings*, *Journal of Finance*, 46 (1), 3-27, 1991.
- Sieradzki R., *Does It Pay To Invest In IPOs? Evidence from the Warsaw Stock Exchange*, *Bank i Kredyt*, National Bank of Poland, Warsaw 2013.

Sylwia Mackiewicz*

Bartosz Wanot**

Środki farmaceutyczne w mediach

Pharmaceutics in the media

Streszczenie. *Marketing farmaceutyczny ma na celu zwrócenie uwagi odbiorcy na cenę, dostępność oraz pozytywne skutki, jakie wiążą się z zażywaniem danego produktu. Skonstruowany jest on tak, by potencjalny odbiorca poczuł się w pełni usatysfakcjonowany. Łatwy dostęp do środków farmaceutycznych, popularność oraz obietnica, jaką producenci zamieszczają w sloganach reklamowych to najważniejsze elementy odpowiadające za rozpoznawalność produktu. Po zapoznaniu się z opinią publiczną społeczeństwa dotyczącą środków farmaceutycznych w mediach istotne jest przeanalizowanie tego, jak reklamy wpływają na podświadomość odbiorców, jak często dokonują zakupu danych leków oraz czy spełniają one ich oczekiwania.*

W przeprowadzonej ankiecie respondenci odpowiadali na pytania związane ze stosowaniem farmaceutyków. Ankieta miała za zadanie określić, jakie czynniki wpływają na ludzi podczas dokonywania zakupu środków medycznych. Zapytano również o odczucia oraz reakcje respondentów, jakie wywierają na nich reklamowane farmaceutyki.

Z przeprowadzonych badań wynika, iż respondenci niechętnie kupują reklamowane środki, których wcześniej nie przetestowali. Podczas ich wyboru kierują się przede wszystkim osobistymi doświadczeniami. Przeważająca liczba ankietowanych jest świadoma tego, iż kampanie

* Sylwia Mckiewicz, Akademia Polonijna, student

** Dr n. med. Bartosz Wanot, Akademia Polonijna, Instytut Zdrowia i Pięknictwa, adiunkt, koordynator instytutu, b.wanot@ap.edu.pl

reklamowe w znacznym stopniu przyczyniają się do zakupu określonego farmaceutyku i pomimo swych przekonań, że warto ufać znanym środkom, ulegają reklamę.

Abstract. *Pharmaceutical marketing is to draw the attention of the recipient on the price, availability and positive effects that are associated with their use of the product. It is constructed so that the potential recipient feels satisfied. Easy access to pharmaceuticals, the popularity and promise made by producers in the advertising slogans are the most important elements responsible for product recognition. After hearing the public opinion of society on pharmaceuticals in the media, it is important to analyze how the ads affect the subconscious customers, how often they buy medication and whether these satisfy their expectations*

In the survey, respondents answered questions related to the use of pharmaceuticals. The survey was designed to determine what factors affect people when buying medical supplies. Also asked about the feelings and reactions of respondents that have them advertised pharmaceuticals.

The research shows that respondents are reluctant to buy advertised measures which have not previously tested. During their choice they are primarily driven by personal experiences. The vast majority number of respondents are aware that the advertising purchase a particular pharmaceutical and despite their belief that it is worth to trust well – known medications, customers are inspired by advertising

Wprowadzenie

Szacuje się, że polski rynek farmaceutyczny ma wartość 20 mld złotych. Cieszy się on zainteresowaniem innych przedsiębiorstw, gdyż jego szybki rozwój przekracza ekspansywność wzrostu produktu krajowego brutto (PKB). Rozwój efektywności danej branży, przyczynia się do wprowadzania coraz to nowszych preparatów farmaceutycznych. Rynek farmaceutyczny to nie tylko leki

etyczne i leki dostępne bez recepty (OTC), ale także kosmetyki, parafarmaceutyki oraz sprzęt medyczny [1].

Coraz częściej można zauważyć, iż ludzie zaczynają leczyć się samemu, także masowo zażywają suplementy diety w celu poprawienia swojego zdrowia. Korzystają z nich nie tylko ludzie chorzy, ale też osoby zdrowe żyjące „pełnią życia”, osoby uprawiające sport jak również osoby starsze [2].

Ustawa z dnia 25.08.2006r. definiuje suplementy diety jako: „środki spożywcze, których celem jest uzupełnienie normalnej diety, będącej skoncentrowanym źródłem witamin, składników mineralnych lub innych substancji, wykazujące efekt odżywczy lub inny fizjologiczny, wprowadzone do obrotu w formie umożliwiającej dawkowanie, przeznaczone do spożywania w małych, odmierzonych ilościach jednostkowych, z wyłączeniem produktów posiadających właściwości produktu leczniczego w rozumieniu przepisów prawa farmaceutycznego” [3].

Na podstawie dostępnych danych o rynku farmaceutycznym można zauważyć, że największą popularnością cieszą się substancje wieloskładnikowe. Na drugim miejscu są te, w których skład wchodzi witamina C. Zauważyć można też, iż kobiety sięgają częściej po suplementy diety niż mężczyźni. Częściej kupują je również osoby walczące z przewlekłymi schorzeniami i ludzie powyżej 60 lat [4].

W dzisiejszych czasach na rynku istnieje wiele różnorodnych firm farmaceutycznych. Producenci chcąc pozyskać jak najliczniejsze grono konsumentów, prześcigają się w wyszukiwaniu coraz to nowszych form reklamy. Agnieszka Dejnaka określa reklamę jako: „narzędzie promocji, służy informowaniu o nowych produktach firm, zachęca do dokonania zakupu oraz wpływa na zachowania klientów” [5]. Reklamy są tak skonstruowane, że po-

budzają ludzką wyobraźnię i rządzą posiadania tego, co jest w niej przedstawione. Często są wykorzystywane wizerunki znanych osób np.: modelek, sportowców, lekarzy w celu pozyskania większego zaufania dla danego produktu [6].

W zdobyciu sukcesu na rynku farmaceutycznym w znacznym stopniu pomaga tzw.: uzależnienie się od potrzeb odbiorców. By to zjawisko miało miejsce, korporacje muszą dokonać licznych badań i analiz charakteryzujących społeczeństwo. Wyniki pozwalają dotrzeć do najkorzystniejszego dla firmy segmentu populacji [7]. Głównym celem każdej reklamy jest sprowokowanie do kupna promowanego produktu oraz spowodowanie by pozostał on w pamięci klientów jak najdłużej. Reklama ma zaspokoić potrzeby odbiorców. Psychologiczne działania marketingu mają wpływ na wybór produktu przez konsumentów. Większość ludzi uważa, że reklama nie wywiera na nich wrażenia i są oni w stosunku do niej obojętni. Jednakże społeczeństwo oglądając slogany reklamowe nie jest świadome tego, jak duży wpływ na ich podświadomość mają wykorzystywane mechanizmy [8].

Ludzie od zawsze dążyli do polepszenia i dokonania metamorfozy dotyczącej swojego stylu życia. Pomóc w tych działaniach mają programy mające na celu promowanie i edukowanie w zakresie zdrowia. Edukacja zdrowotna zyskała swą popularność dzięki stałemu dostępowi do mas mediów. Jednym z ich głównych celów jest promowanie zdrowego stylu życia, a co za tym idzie pokazywanie jak kształtować zachowania prozdrowotne. Coraz częściej można dostrzec kampanie reklamowe, które kreują zachowania i postępowania człowieka [9].

1. Materiał i metody

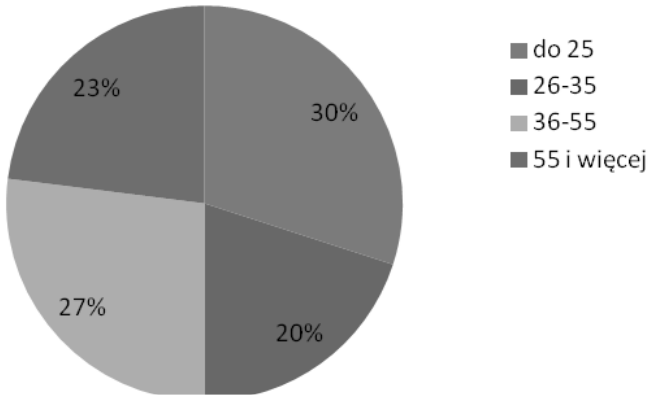
Środki farmaceutyczne są powszechnie stosowane. Coraz częściej zawdzięczają swą popularność reklamie. W przeprowadzonej ankiecie respondenci odpowiadali na pytania związane ze stosowaniem farmaceutyków. Ankieta miała za zadanie określić, jakie czynniki wpływają na ludzi podczas dokonywania zakupu środków medycznych. Zapytano również o odczucia i reakcje respondentów, jakie wywierają na nich reklamowane farmaceutyki.

Badanie przeprowadzono w dniach 5-12.05.2014r. Respondentami byli studenci Politechniki Częstochowskiej. Autorski kwestionariusz ankiety składał się z 14 pytań zamkniętych. O wypełnienie ankiety poproszono studentów Zdrowia Publicznego, Logistyki, Zarządzania oraz studentów 3-go wieku Wydziału Zarządzania. Łącznie w badaniu wzięło udział 60 osób.

Respondenci zostali poinformowani o celu przeprowadzenia badania. Ankieta była anonimowa i dobrowolna. Ankieta zawierała metryczkę dotyczącą wieku oraz płci a także pytanie dotyczące miejsca zamieszkania.

2. Wyniki badań

W badaniu najliczniejszą grupę towarzyszyły osoby do 25 roku życia, najmniejszą w przedziale wiekowym 26-35.

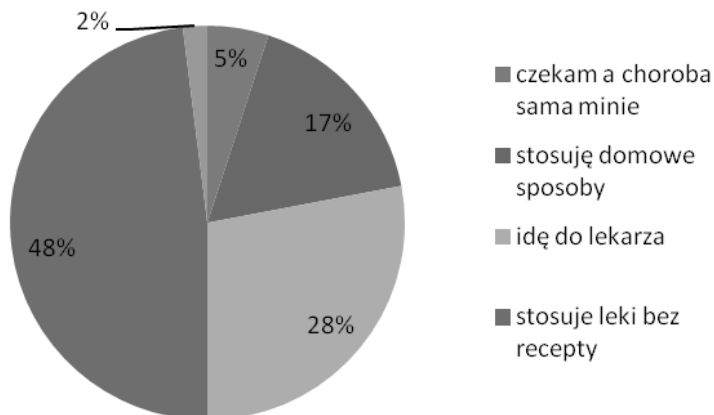

Ryc.1 Procentowy udział badanych według wieku

Drugim pytaniem jakie było zawarte w kwestionariuszu dotyczyło płci badanych osób. W badaniu wzięło udział 82% kobiet i 18% mężczyzn.

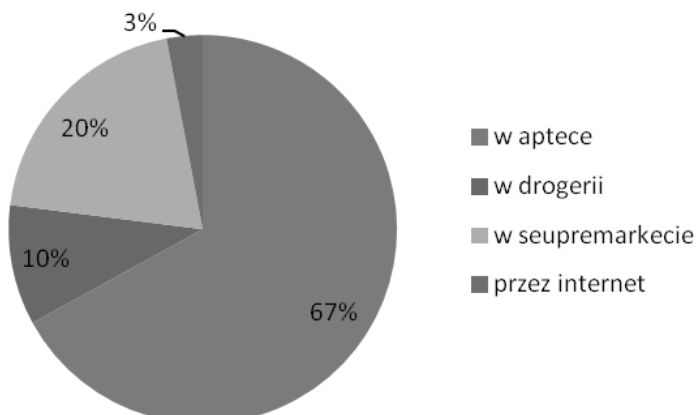
Najliczniejszą grupą badanych stanowili mieszkańcy wsi 63%, natomiast najmniej bo tylko 5% ankietowanych było mieszkańcami miasta powyżej 100 tys. mieszkańców.

Kolejne pytanie dotyczyło postępowania respondentów podczas wystąpienia u nich objawów dowolnej choroby. Najczęstszą odpowiedzią ankietowanych na pytanie, jak postępują podczas choroby, była odpowiedź, iż leczą się za pomocą leków bez recepty (48%). Najmniej popularną metodą w walce z chorobą wśród respondentów znalazła się izolacja od domowników (2%).

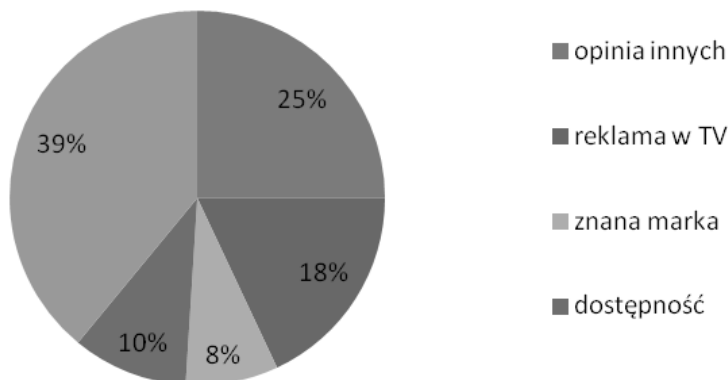
Ryc. 2 Postępowanie podczas pojawienia się objawów dowolnej choroby

W pytaniu 5 respondenci zostali poproszeni o udzielenie odpowiedzi dotyczącej tego, gdzie dokonują zakupu dostępnych na rynku farmaceutyków bez recepty. Najczęściej wybieranym przez ankietowanych miejscem (67%) do zakupu leków bez recepty jest apteka. Nieliczni bo tylko 3% zaopatrują się w leki przez internet.

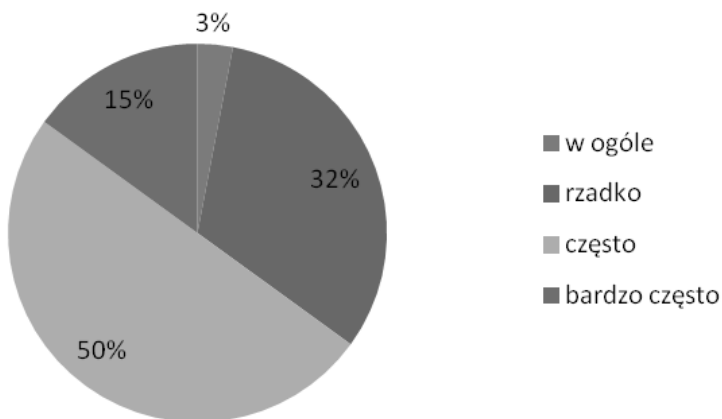
Ryc. 3 Miejsce zakupu farmaceutyku

Większość respondentów (39%) wybierając środki farmaceutyczne kieruje się osobistymi doświadczeniami. Według ankietowanych najmniej przekonującą cechą podczas zakupu medykamentów jest marka (8%).

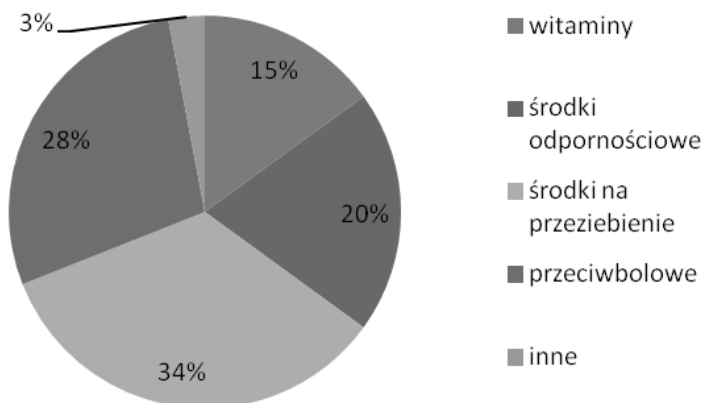
Ryc. 4 Powody wpływające na zakup środków farmaceutycznych

Połowa respondentów, często sięga po promowane w różnego rodzaju mediach medykamenty. Jedynie 3% spośród wybranych osób nie ulega presji reklam i nie kupuje ukazanych w nich farmaceutyków.

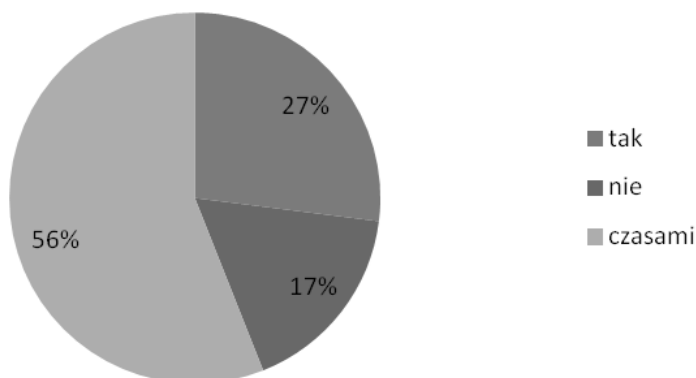
Ryc. 5 Częstotliwość kupowania reklamowanych farmaceutyków

Natępne pytanie miało na celu ukazać, jakie preparaty farmaceutyczne są najczęściej kupowane przez badaną grupę. Największym zainteresowaniem wśród kupujących (34%) cieszą się środki na przeziębienie.

Ryc.6 Najczęściej kupowane preparaty ogólnodostępne

Każda kupowana substancja lecznicza zawiera ulotkę. Zapytano więc, jak często zapoznają respondenci z broszurą dołączoną do opakowania. Czasami z treścią ulotki dołączonej do opakowania zapoznaje się ponad połowa respondentów (57%). Zawsze przed zazyciem środka farmaceutycznego z broszurą ma kontakt 27%, a w ogóle nie czyta jej 17%.

Ryc. 7 Zapoznawanie się respondentów z treścią ulotki

Wśród badanych 60% uważa, iż promowane środki farmaceutyczne nie spełniają ich oczekiwań, natomiast 40% sądzi, że spełniają ich wymagania.

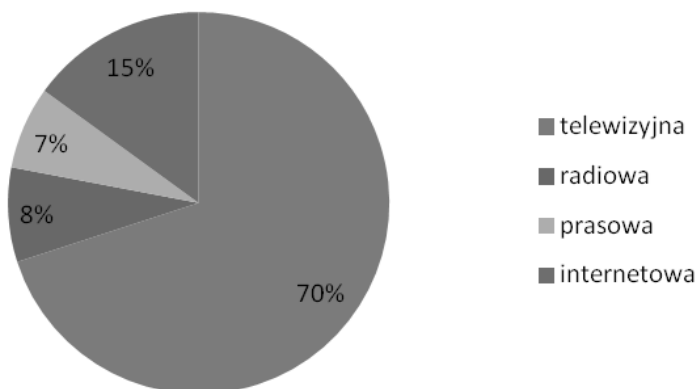
70% respondentów niechętnie kupuje niestosowane dotychczas reklamowane środki. Jedynie 30% jest skłonnych by nabyć nowy, nieznaną produkt.

Na pytanie „Czy ufa Pan/Pani reklamie kupując leki?” 55% ankietowanych udzieliło negatywnej odpowiedzi. Natomiast 45% respondentów ufa sloganom reklamowym.

Z badań wynika, że aż 85% ankietowanych osób jest świadome tego, iż nawet najmniejsza forma reklamy, ma wpływ na podświadomość podczas dokonywania zakupu suplementów diety

czy też innych medykamentów. Jedynie 15% badanych sądzi, iż nie zwraca uwagi na hasła reklamowe, gdy nabywa dany środek farmaceutyczny.

Ostatnie pytanie, jakie zawarto w ankiecie, wymagało zaznaczenia jednej z form reklama, która ma największy wpływ na odbiorców. Nawiększa liczba badanych podała reklamę telewizyjną, za tą która wywiera na nich największy wpływ (70%). Natomiast reklama prasowa zebrała najmniejszą liczbę głosów (7%).

Ryc. 8 Największa popularność reklam

Podsumowanie

Istotną rzeczą jest uświadomienie społeczeństwa o rozsądnym korzystaniu z ogólnodostępnych środków farmaceutycznych. Warto również zwrócić uwagę, iż nie to co modne zawsze jest właściwe dla ludzkiego organizmu. Na podstawie przeprowadzonych badań można przychylić się do stwierdzenia, iż reklama ma ogromny wpływ na potencjalnych odbiorców. Wynika to z postępu technologii oraz łatwego dostępu do źródeł informacyjnych. Należy

zwrócić uwagę na to, że reklamowane środki nie zawsze dają takie efekty, jakie są przedstawione w mediach.

Z przeprowadzonych badań wynika, iż respondenci niechętnie kupują reklamowane środki, których wcześniej nie przetestowali. Podczas ich wyboru kierują się przede wszystkim osobistymi doświadczeniami. Przeważająca liczba ankietowanych jest świadoma tego, iż kampanie reklamowe w znacznym stopniu przyczyniają się do zakupu określonego farmaceutyku i pomimo swych przekonań, że warto ufać znanym środkom, ulegają pokusie reklam.

Jak wynika z badań oraz analizie literatury większość środków farmaceutycznych zaistniała na rynku dzięki popularności uzyskanej w promocji. Mimo, iż większość ankietowanych nie ufa reklamom, kupują dany produkt w nadziei, że prosta on ich oczekiwaniom.

Bibliografia

- Michalik M., Pilarczyk B., Mruk H., Marketing strategiczny na rynku farmaceutycznym. Kraków: Wolters Kluwer Polska; 2005
- Jarosz M., Suplementy diety a zdrowie. Warszawa: PZWL; 2008
- Ustawa o bezpieczeństwie żywności i żywienia z dnia 25 sierpnia 2006r. (DzU. Nr. 171, poz. 1225)
- Gawęcki J, Roszkowski W, Żywnienie człowieka a zdrowie publiczne. Warszawa: PWN; 2009
- Dejnaka A. Strategia marki, produktów i usług reklamy, Gliwice: Wydawnictwo Helion; 2006
- Lewiński P., Obraz świata w reklamie. Język a Kultura 2000;13:205-212
- Olszewska A. Segmentacja podstawą budowania strategii marketingowej na rynku farmaceutycznym. Problemy zarządzania 2006;12:166-176

- Kosieradzka O. Techniki zarządzające uwagę odbiorcy. Kozłowska A.(red.). Strategie komunikacji reklamowej z konsumentem. Wyższa Szkoła Promocji, Warszawa 2012;114-128
- Kubiak A. Kuleczka-Raszewska M. Wpływ reklamy na wybory zdrowotne Polaków. Med. Og Nauk Zdr. 2014;20:26-30

Jacek Wiatrowski*

Prawne wyznaczniki dostępności do wykonywania zawodów zaufania publicznego

Legal aspects of accessibility to executing the professions of the public confidence

Abstract. *The professional councils represent the best form of the civil activity. The participants: barristers, legal counsellors and notaries are the basic element of the legal council system. Tradition and the history of these professions remain in the inseparable relationship with the existence of Poland, its rises and falls. The professions of the public confidence function as the momentous part in functioning of a democratic country.*

Streszczenie. *Samorządy zawodowe stanowią najlepszą formę aktywności obywatelskiej. Podstawowym elementem prawniczego systemu samorządowego są jego uczestnicy: adwokaci, radcowie prawni i notariusze. Tradycja i historia tych zawodów pozostaje w nierozdzielalnym związku z bytem państwa polskiego, jego wznoszeniami i upadkami. Zawody zaufania publicznego pełnią doniosłą rolę w funkcjonowaniu demokratycznego organizmu państwowego. Dodatkowo, Konstytucja nie formułuje legalnej definicji zawodu zaufania publicznego.*

Problematyka wykonywania zawodów prawniczych w Polsce, ze względu na nie całkowicie transparentny system dostępności do tych profesji, oraz na niepełną korelację rozwiązań ustawo-

* dr Jacek Wiatrowski Adwokat, Koordynator, Instytutu Prawa i Administracji Akademii Polonijnej w Częstochowie

wych z Konstytucją, a w niektórych aspektach całkowite ich pominięcie, ma doniosłe znaczenie zarówno prawne jak i społeczne. Obecnie można zaobserwować znaczący wzrost zainteresowania ową tematyką, zorientowaną na aspekty konstytucyjne wykonywania zawodów prawniczych w ramach korporacji zawodowych. Również dynamika zmian społeczno-gospodarczych nie pozostaje bez wpływu na strukturę i funkcjonowanie zawodów zaufania publicznego.

Szerokie spektrum i analiza problemu pozwala wyrazić przekonanie, iż do niedawna korporacje prawnicze były kręgiem hermetycznie zamkniętych grup zawodowo zorientowanych na izolacjonizm wewnątrzśrodowiskowy, co przejawiało się zbyt rozbudowanym mechanizmem ochrony własnych interesów. Niniejsza publikacja przedstawia prawne aspekty, mechanizmy oraz tendencje wyłaniające się w obliczu zmian i afirmacji omawianych grup zawodowych. Konfrontacja tych faktów z rzeczywistością, w kontekście konstytucyjnym, pozostaje wyzwaniem i wymaga szerokiego spojrzenia na prezentowaną problematykę, głównie przez pryzmat art. 17 Konstytucji RP¹.

Analizując spektrum zawodów noszących miano zaufania publicznego szczególnej uwadze należy poddać profesje prawnicze. Zaufanie publiczne do zawodów prawniczych jest immanentną cechą demokratycznego państwa prawnego. W przypadku kryzysu owych pryncypiów, odbieramy to równoznacznie z impasem *dominium*. Samorządy zawodowe stanowią najlepszą formę aktywności obywatelskiej, gdyż państwo słusznie scedowało na podmioty zrzeszone w tychże organizacjach dbanie o jakość zawodu. To one egzekwują zasady zawarte kodeksach etycznych, a obligatoryjna

¹ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 (Dz.U. z 1997 nr.78 poz.483) z późn. zmianami

przynależność do struktur samorządu pozwala te prawidłowości deontologii kontrolować. Dlatego też, przyczyna podjęcia tematu i analizy ograniczeń w dostępności do wykonywania zawodów zaufania publicznego, z uwzględnieniem korporacji prawniczych adwokatów, radców prawnych i notariuszy, wynika z przekonania, iż zakres występujących limitacji wywołuje nadal wiele kontrowersji i polemik.

Zasadność uformowania samorządu zawodowego wyrażona jest w konstytucyjnym jego zakotwiczeniu w art. 17 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Sformułowania zawarte w tym artykule określają, iż nie można i nie powinno się odmawiać prawa ustawodawcy do takiego ukształtowania modelu samorządności korporacyjnej, który uważa za słuszny i właściwy dla dobra i bezpieczeństwa obywateli. Dlatego też, uważam za celowe wyartykułowanie stanowiska i poparcie tezy, iż art. 17 Konstytucji RP chroni przede wszystkim prawa i wolności obywatela, stanowi bowiem normę ograniczającą swobodę ustawodawcy. Uniemożliwia też nieograniczone powoływanie i wyposażanie w kompetencje korporacji zawodowych. Wyraża również pogląd orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego *„iż zawody zaufania publicznego muszą być poddane stosownej reglamentacji oraz gwarancjom prawnym, ponieważ takiego ochronnego rozwiązania wymaga interes publiczny, ochrona interesów osób i podmiotów obsługiwanych przez świadczących usługi prawnicze, a w wypadku notariuszy - także bezpieczeństwo obrotu prawnego”*².

Istotą wskazanych wywodów jest wyartykułowanie, iż art. 17 ust. 1 Konstytucji daje odrębną podstawę, niezależnie od art. 31 ust. 3 Konstytucji, do ingerencji w dwie konstytucyjne wolności

² Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 26 marca 2008 r., sygn. akt K 4/07), Z.U. 2008 / 2A / 28, Dz.U. 2008.57.348 z dnia 2008-04-04

jednostki: wolność wykonywania zawodu wyrażoną w art. 65 ust. 1 Konstytucji i wolność działalności gospodarczej gwarantowaną w art. 20 i 22 tego aktu³. Głównym przesłaniem pozostaje nie odpowiedź na pytanie, czy istnieje podstawa konstytucyjna ograniczenia wolności wymienionych w Konstytucji, lecz czy wprowadzenie owych reglamentacji spełnia wymagania zawarte we wzorcu, jaki stanowi art.31 ust.3 Konstytucji? W przypadku zawodów zaufania publicznego zasadność postawionego pytania winno się uzupełnić o kwestię, czy zadania nałożone na samorząd wypełniające treść art. 17 ust.1 Konstytucji, zezwalają na stwierdzenie, iż dla ich skutecznego wyegzekwowania powinno się wprowadzić ograniczenia w korzystaniu z wolności konstytucyjnych?

Pozostaje postawić kolejne pytania: czy art.17 ust.1 Konstytucji RP dopuszcza wykonywanie zawodów zaufania publicznego poza samorządem typu korporacyjnego? Do czego art.17 ust.1 Konstytucji RP upoważnia i zobowiązuje samorząd zawodów zaufania publicznego? Jak art.17 ust. 1 Konstytucji RP rzutuje na stosowanie art. 65 ust.1 Konstytucji RP? Jak daleko mogą sięgać limitacje w dostępności do wykonywania zawodów zaufania publicznego w świetle unormowań art.65 ust.1 w relacji z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP? Czy ograniczenia z art. 17 ust.1 mają znaczenie dla zasady państwa prawnego wyrażonej w art.2 Konstytucji RP? Czy art.17 ust.1 Konstytucji RP ma znaczenie i jakie dla prawa do sądu wyrażonego w art.45 ust.1 Konstytucji RP? Czy dostęp i limitacje do zawodu zaufania publicznego łączą się z innymi wartościami wyrażonymi w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej?

Konstytucyjna gwarancja "wolności wykonywania zawodu" nie tylko nie kłóci się z regulowaniem przez państwo kwestii zwią-

³ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 19 kwietnia 2006 r., sygn. K 6/06, OTK ZU 4/A/2006, poz. 45).

zanych zarówno z samym kreowaniem profesji zaufania publicznego, jak i ze statusem osób zawód ten wykonujących, ale wręcz zakłada potrzebę istnienia tego rodzaju regulacji. Dopuszczalne odstępstwa od wolności gwarantowanych przez art. 65 ust. 1 Konstytucji podlegają ocenie przez pryzmat art. 31 ust. 3 Konstytucji, który formułuje kumulatywnie ujęte przesłanki dopuszczalności ograniczeń w korzystaniu z konstytucyjnych praw i wolności. Na limitacje te składają się w szczególności: ustawowa forma ograniczenia warunkowana istnieniem w państwie demokratycznym konieczności ich wprowadzenia, funkcjonalny związek limitacji z realizacją wskazanych w art. 31 ust. 3 wartości wymienionych enumeratywnie jako: bezpieczeństwo państwa, porządek publiczny, ochrona środowiska, zdrowia i moralności publicznej, wolności i praw innych osób oraz zakaz naruszania istoty danego prawa lub wolności. Granice ingerencji w konstytucyjne prawa i wolności wyznacza zasada proporcjonalności oraz koncepcja istoty poszczególnych praw wolności.

W Konstytucji RP wolność wykonywania zawodu zyskała samodzielną podstawę. Tym samym adwokaci i radcy prawni jak również pozostałe zawody zaufania publicznego objęci są tą regulacją. Trzeba stwierdzić, iż limitacje mogą płynąć z dwóch źródeł: po pierwsze od organów władzy publicznej, po wtóre od przedstawicieli samorządu zawodowego, sprawującego – zgodnie z art. 17 ust. 1 Konstytucji RP – pieczę nad wykonywaniem zawodów zaufania publicznego w granicach interesu publicznego i dla jego ochrony. Obie kategorie podmiotów, którym Konstytucja RP przyznaje prawo ograniczania wolności wykonywania zawodów zaufania publicznego, związane są kryteriami konstytucyjnymi tych ograniczeń. Ważnym zagadnieniem pozostaje egzegeza samego pojęcia „zawód zaufania publicznego”, które pojawiło się po raz pierwszy

w obowiązującej Konstytucji. Umiejscowienie wspomnianej regulacji w rozdziale pierwszym oznacza uznanie przez ustrojodawcę samorządów zawodowych za jedną z podstawowych instytucji demokratycznego państwa prawnego⁴.

Podjmując temat związany z ustawowymi ograniczeniami w wykonywaniu prawniczych zawodów zaufania publicznego winno się przeanalizować i poddać gruntownej egzegezie kilka zasadniczych kwestii. W pierwszej kolejności definicję zawodu zaufania publicznego oraz katalog osób uprawnionych do jego wykonywania. Dokonać próby rozgraniczenia pojęcia „wolnego zawodu” od określenia „zawód zaufania publicznego”. Przedstawić profesję adwokata, radcy prawnego, notariusza - jako przykłady prawniczych zawodów zaufania publicznego. Taka prezentacja wynika z faktu, iż celem publikacji jest dookreślenie i uwypuklenie roli, sposobu funkcjonowania oraz genealogii prezentowanych zawodów prawniczych. Uważam przeto, iż pomimo wielu podobieństw bardzo trudne jest wyznaczenie wspólnych płaszczyzn działania prawniczych zawodów zaufania publicznego. Każdy z nich ma własną historię, dorobek, specyfikę wykonywania i generuje związane z tym ryzyko. Relewantną kwestię stanowi połączenie i utworzenie jednej korporacji adwokacko-radcowskiej.

Ważnym jest także, przymiot korporacyjności zawodów zaufania publicznego. W mojej opinii podstawą cechą definicyjną zawodów zaufania publicznego pozostaje samorządność korporacyjna, uważana jako *conditio sine qua non* wykonywania, wręcz funkcjonowania tych profesji. Dlatego też, koniecznym jest zaprezentowanie rysu genealogicznego i przedstawienie istoty definicji korporacyjności uznając, że fundamentalną cechą korporacji pozo-

⁴ B. Banaszak, Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz, Warszawa 2009, s. 116.

staje *casus* w postaci – przekazania przez państwo części swoich funkcji administracyjnych i wyposażenia tej struktury w osobowość prawną w dziedzinie prawa publicznego. Równie dobitnym jest fakt, iż Konstytucja RP nie nakłada na ustawodawcę obowiązku tworzenia samorządów zawodów zaufania publicznego, lecz w przypadku gdy ustawodawca skorzysta z tej możliwości, zmuszony jest powołać organizmy noszące wszystkie cechy właściwe samorządności zawodowej.

Powinno się również przeanalizować wolności wykonywania zawodu w świetle unormowań konstytucyjnych. Zasad podejmowania zawodów zaufania publicznego w związku z regulacjami zawartymi w art. 65 ust.1, w powiązaniu z art. 31 ust. 3 oraz art. 32 i art.17 ust.1 Konstytucji RP. Tezy zawarte w owej egzegezie dotyczą założenia, iż ograniczenia wykonywania zawodu, mogą być ustanawiane tylko wtedy gdy są konieczne w demokratycznym państwie. Granice ingerencji w konstytucyjne prawa i wolności wyznacza zasada proporcjonalności oraz koncepcja istoty poszczególnych praw i wolności. Limitacje wolności wykonywania zawodu przez ustawodawcę są dopuszczalne, ale ograniczenia te muszą mieć podstawy w innych wartościach i zasadach konstytucyjnych. Również sama istota ograniczeń w wykonywaniu zawodów prawniczych, porusza temat barier w dostępności do zawodów zaufania publicznego, ze względu na tryb nabycia prawa do ich wykonywania. Stosownym jest zaprezentowanie analizy wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 lutego 2004 r.,P21/02.⁵ Zawarta w nim teza statuuje, iż zakres przyjętych ograniczeń, dotyczących konkursowych zasad naboru na aplikację wiąże się funkcjonalnie i rzeczywiście z ingerencją w wolności wyboru i wykonywania zawodu.

⁵ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 18 II 2004 r., sygn. akt P 21/02, OTK-A ZU 2004, nr 2, poz. 9.

Paralelnym tematem pozostaje kwestia świadczenia w Polsce usług prawniczych przez osoby, które nie posiadają uznanego tytułu zawodowego w konfrontacji z koniecznością występowania regulacji ograniczających konkurencje w sektorze wolnych zawodów. Wszystkie prezentowane dywagacje uprawniają do postawienia dodatkowych pytań: czy za obowiązującą regułę wybrać dobrovolność w przynależności obywateli do wszelkiego rodzaju zrzeszeń, stowarzyszeń, czy korporacji? Czy też, ważny interes społeczny nie determinuje do obowiązkowej przynależności do samorządów zawodowych?

Prezentując tematykę dostępności i form wykonywania zawodów zaufania publicznego nie można pominąć również aspektu przystąpienia Polski do struktur Unii Europejskiej. W przypadku analizowanych zagadnień dotyczących możliwości wykonywania zawodów za kluczowe uważam przepisy traktatowe w zakresie wolności przepływu osób wyrażone w art. 45 i 49 TFUE⁶ oraz orzecznictwo Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości w Luksemburgu.

Konkludując, w całości afiszuje pogląd Trybunału Konstytucyjnego, iż zawody zaufania publicznego muszą być poddane stosownej reglamentacji oraz gwarancjom prawnym, ponieważ takiego ochronnego rozwiązania wymaga interes publiczny. Wyrażam również stanowisko, iż art. 17 Konstytucji RP chroni przede wszystkim prawa i wolności obywatela, stanowi bowiem normę ograniczającą swobodę ustawodawcy. Uniemożliwia też nieograniczone powoływanie i wyposażanie w kompetencje korporacji zawodowych. Dziś bowiem, w zdecydowanej większości krajów gospodarki wolnorynkowej dostęp do zawodów prawniczych jest poprzez działanie korporacji zawodowych limitowany. Wpisując się w ten nurt,

⁶ Wersja Skonsolidowana Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej 9.5.2008 PL Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej C 115/47

poruszam problematykę zorientowaną na aspekty konstytucyjne wykonywania zawodów prawniczych w ramach korporacji zawodowych, co wydaje się ważne, a dotychczas nieco pominięte.

Mariya Vynarchyk*

Le concept de bilinguisme: raccourci pédagogique

Streszczenie. Niniejsze opracowanie skupia się na nominatach dwujęzyczne i dwujęzyczności i polega na analizie pedagogicznej reprezentacje, które powodują wykorzystanie tych dwóch pojęć. Badania należy do dziedziny pedagogiki, która znajduje odzwierciedlenie w badaniu istotnych kryteriów, które przekłada analizę pedagogicznej z podziału dwóch języków obcych w systemie edukacji.

Résumé : l'étude réalisée porte sur les dénominations de bilingue et de bilinguisme et consiste à faire le raccourci pédagogique des représentations qui sous-tendent l'emploi de ces deux notions. Cette recherche s'inscrit dans le domaine de la pédagogie qui se traduit par l'analyse pédagogique des critères pertinents dans l'appropriation de deux langues étrangères dans le système d'enseignement.

Abstract. This study focuses on the denominations of bilingual and bilingualism and consists in analyzing pedagogical the representations which bring about the use of these two notions. This research belongs to the field of pedagogy which is reflected in the examination of pertinent criteria which translates pedagogical analysis with appropriation of two foreign languages in the education system.

* Akademia Polonijna w Częstochowie, dr., wykładowca języka francuskiego na wydziale filologii romańskiej i literatury porównawczej Uniwersytetu państwowego pedagogicznego Ivana Franki w Drohobyczu; oficjalny tłumacz Konsula Honorowego Ukrainy we Francji Jacqueline Brahic-Nanterme (Lyon) i Prezesa "DISOP" Aimé F.Caekelbergh (Bruksela); autor 40 artykułów naukowych z dziedziny pedagogiki, historii pedagogiki, filologii francuskiej.

Pour pouvoir discuter le phénomène du bilinguisme il est indispensable de voir les facteurs qui favorisent le contact de langues et le bilinguisme. L'étude réalisée par W.-F. Mackey permet de considérer le bilinguisme comme un phénomène mondial qui pose de plus en plus de problèmes pour les peuples et les langues en contact, ainsi que pour l'individu. Ces problèmes ressortissent au fait qu'il y a bien plus de langues au monde qu'il n'y a de pays et que ces langues sont en contacts de plus en plus nombreux avec les quelques grandes langues internationales qui ne cessent de se propager par l'alphabétisation des masses et la scolarisation universelle. La mobilité croissante de l'homme et la multiplication universelle de ses moyens de communication ne font qu'exagérer ces problèmes de contact interlinguistique. Peu de pays peuvent les éviter.

Dans le dictionnaire français "Le Petit Larousse" nous trouvons une telle définition du terme "bilinguisme" : pratique de deux langues (par un individu ou une collectivité)¹. Selon W.-F. Mackey "le bilinguisme, loin d'être un phénomène exceptionnel, réservé aux pays bilingues, touche en fait la majorité de la population du globe terrestre. En réalité, il y a moins de bilingues dans les pays bilingues que dans les contrées dites unilingues. On ne se rend pas toujours compte, en effet de ce qu'on instaure le bilinguisme officiel, dans certaines nations, moins pour le promouvoir que pour assurer le droit à l'unilinguisme individuel dans l'usage de deux langues ou plus, dans une même nation"². Il affirme que grâce au mouvement des populations, le XXème siècle a connu une croissance impressionnante du nombre de bilingues. Un exemple très révélateur est celui des Européens qui sont

¹ Le Petit Larousse, Paris 1996, p. 142.

² Mackey W.-F., *Bilinguisme et contact des langues*, Paris 1976, p. 13.

devenus bilingues après leur départ en Amérique vers la fin de la seconde guerre mondiale. Quatre facteurs font du bilinguisme un phénomène universel :

1. Le nombre et la répartition des langues dans le monde.
2. L'utilité relative des idiomes nationaux.
3. Le champ d'action des langues internationales.
4. Les mouvements de populations³.

Cette vision est utilisée dans un contexte où le bilingue doit garder ses deux langues actives. Les causes du contact des langues sont multiples et variées et sont provoquées par la mobilité ininterrompue des populations car toujours des gens se déplaçaient dans d'autres pays. Une grande majorité de ceux qui vont dans des pays étrangers sont conscients de l'existence de langues différentes. Alors on peut constater que l'immigration constitue une des principales sources de contact interlinguistique. Deuxième facteur très important du bilinguisme est la colonisation et la religion. Les occupations militaires ont toujours abouti au contact des langues. La colonisation rend l'effet du bilinguisme plus durable que ce soit l'expansion de l'Empire Romain ou l'occupation de la Gaule par les Francs de langue germanique. Les échanges commerciaux ont toujours suscité des besoins communicatifs. Ainsi, lorsque les gens se déplacent dans d'autres régions où les transactions se font dans une autre langue, il en ressort un degré de bilinguisme. Il est à noter si un pays jouit d'une influence économique, sa langue élargit les frontières a de fortes chances de dominer. Par exemple, dans les îles britanniques, l'industrialisation conduite par des techniciens, des chefs d'entreprises et des ingénieurs en langue anglaise, a attiré de

³ la même oeuvre, p. 14.

nombreuses personnes dans les zones où l'anglais est parlé. La radio et la télévision sont à leur tour des moyens de diffusion permettant de mettre en valeur l'expansion des langues surtout à l'aide des techniques de radiodiffusion à longue distance et des télé-communications par satellite. Alors le bilinguisme est l'une des principales conséquences du contact des langues.

D'après François Grosjean "le bilinguisme se manifeste dans tous les pays du monde, dans toutes les classes de société, dans tous les groupes d'âge. Il a été estimé que la moitié de la population du monde est bilingue. Le bilinguisme est dû à des facteurs nombreux tels que la migration politique, économique et religieuse, la fédération politique de différentes régions linguistiques, l'éducation, etc. ... En fait, le bilinguisme est un fait naturel, qui se développe lorsqu'il y a contact entre langues et besoin chez l'individu de communiquer en plusieurs langues. Il n'est que de séjourner dans un pays d'Afrique ou d'Asie pour se rendre compte de l'étendue du bilinguisme dans le monde"⁴. Le chercheur constate qu'il est rare de rencontrer un bilingue qui possède une maîtrise équivalente et/ou parfaite de ses deux langues. On observera presque toujours un déséquilibre entre les deux langues.

Suivant les données de la "Fédération des parents francophones de la C.-B." la moitié des habitants du monde parlent plus d'une langue, tous les jours. Le bilinguisme est un phénomène existant dans le monde entier, sur tous les continents et dans la plupart des pays du monde. En fait, seulement dix pour cent des quelque 220 pays (ou États) du monde peuvent être considérés comme étant unilingues. Parmi les rares pays unilingues du

⁴ Grosjean F., *Le bilinguisme et le biculturalisme : essai de définition*, dans: Tranel, 19, Suisse 1993, p. 13-14.

monde, on retrouve la Barbade, Cuba, l'Islande et le Liechtenstein, par exemple. Le pays qui compte le plus grand nombre de langues est l'île de la Nouvelle-Guinée (830 langues). Au Canada on parle 76 langues différentes, en comptant les langues amérindiennes et les deux langues officielles. Dans les pays où l'on parle deux ou plusieurs langues, il est très rare que ces langues aient le même statut numérique, social ou juridique. Leur répartition géographique est également souvent différente⁵.

Selon le Conseil de l'Europe, "la diversité linguistique doit être envisagée dans le contexte social, économique, politique et culturel actuel. A la suite des bouleversements spectaculaires qui se sont produits en Europe au cours des dernières décennies du 20e siècle, la réalité linguistique apparaît sous un jour nouveau. Pour qualifier la mutation économique, on parle souvent de "mondialisation", notion qui désigne la croissance accélérée de l'activité économique par delà les frontières politiques nationales et régionales. Ce processus se traduit non seulement par une circulation accrue des biens et des services, mais aussi par des flux migratoires. Et ce mouvement général est facilité par la suppression de certaines barrières officielles qu'avaient érigées les Etats, et par le progrès technologique en matière de transports et de communication. Désormais, les Etats visent à créer les conditions de la compétitivité économique dans ce nouvel ordre économique mondial. Ces réalités ont des effets sur les politiques linguistiques dans la mesure où elles conditionnent prioritairement les exigences du marché et le besoin de flexibilité et de mobilité dans le domaine de l'emploi. Dans la plupart des cas, les priorités en question déterminent davantage encore les rôles respectifs des langues nationales et internationales, ces dernières répondant plus

⁵ Voir le site: <http://developpement-langagier.fpfcb.bc.ca/fr/bilinguisme>

particulièrement aux besoins du commerce extérieur existant et potentiel, et des flux migratoires"⁶.

A priori, le concept de bilinguisme ne paraît pas problématique. "Le Robert" le définit comme fait de parler parfaitement deux langues⁷. Mais la signification de l'utilisation des deux langues est loin d'être claire comme l'affirme. En effet, la littérature consacrée au bilinguisme nous propose des définitions différentes par rapport au bilinguisme, mais parfois aussi avec des divergences au niveau du contenu. Titone considère que "le bilinguisme consiste en la capacité d'un individu de s'exprimer dans une seconde langue en respectant les concepts et les structures propres à cette langue, plutôt qu'en paraphrasant sa langue maternelle. Le sujet bilingue s'exprime donc dans n'importe laquelle des deux langues sans véritable difficulté, lorsque l'occasion se présente"⁸. W.-F. Mackey : "Il semble évident que si nous avons à étudier le phénomène du bilinguisme, nous sommes obligés de le considérer comme étant entièrement relatif. Nous devons, en plus, inclure non seulement l'usage de deux langues mais de n'importe quel nombre de langues. Nous définirons donc le bilinguisme comme l'usage alterné de deux ou plusieurs langues par le même individu".

Toutes ces définitions ne nous donnent aucune idée sur la mesure de l'usage de deux ou plusieurs langues, car la notion d'usage indique que l'individu bilingue à la possibilité d'employer l'une ou l'autre langue, c'est-à-dire qu'il doit posséder une compétence minimale dans l'une ou l'autre langue. Alors le bilinguisme est la condition dans laquelle deux langues existent

⁶ Voir le site: <http://www.coe.int/lang/fr>

⁷ Le Robert, Paris 1994, p. 100.

⁸ Titone R., *Le bilinguisme précoce*, Bruxelles 1972, p. 11.

l'une à côté de l'autre dans un pays, et où chacune de ces deux langues est parlée par un groupe national. A. Tabouret-Keller et Ch. Hélot croient que le bilinguisme des groupes ethniques, étant dans un environnement particulier est une des conditions pour eux pour survivre. Les chercheurs ont introduit le terme "conflit des langues". Les différences sociales entre les langues provoquent souvent des conflits dans un environnement familial qui peut conduire l'enfant à des conflits au moment de l'entrée à l'école⁹. Cette théorie représente un grand contraste par rapport à celles que l'on vient de citer. Elle est plus proche de deux communautés contiguës et elle n'a rien à voir avec des locuteurs bilingues.

François Grosjean entend par bilingues "les personnes qui se servent de deux ou de plusieurs langues (ou dialectes) dans la vie de tous les jours. Ceci englobe les personnes qui ont une compétence de l'oral dans une langue et une compétence de l'écrit dans une autre, les personnes qui parlent deux langues avec un niveau de compétence différent dans chacune d'elles (et qui ne savent ni lire ni écrire dans l'une ou l'autre), ainsi que, phénomène assez rare, les personnes qui possèdent une maîtrise parfaite de deux (ou plusieurs) langues"¹⁰.

Toutes ces définitions que nous venons d'énumérer nous montrent le degré de confusion que peuvent provoquer les tentatives de délimitation du concept du bilinguisme. L'aspect multidisciplinaire du bilinguisme est en partie responsable de cette confusion étant donné que chaque discipline, que ce soit la

⁹ Hélot Ch., *Du bilinguisme en famille au plurilinguisme à l'école*, Paris 2007, p. 43.

¹⁰ Grosjean F., *Le bilinguisme et le biculturalisme : essai de définition*, dans: Tranel, 19, Suisse 1993, p. 13.

linguistique, la psychologie, la sociologie, ou la didactique, a analysé ce phénomène selon son propre champ de préoccupation.

La pédagogie considère le bilinguisme comme un phénomène compliqué et important qui doit être étudié par des scientifiques. En dépit de la polémique autour de ce concept, il apparaît que la notion de bilinguisme est bien établie dans l'esprit du spécialiste et dans la conception populaire. En effet, de nombreuses recherches dans le domaine de la pédagogie, sont confrontées au problème de la précision, quant à la définition du concept du bilinguisme. Un débat continue toujours.

Anna Lietti considère que le fait d'apprendre une seconde langue très tôt ne va pas déstabiliser les connaissances du jeune élève. Par contre, le bilinguisme précoce est efficace. Selon Claude Hagège l'enseignement d'une seconde langue doit se réaliser avant même la première année des quatre années principales d'école primaire sous forme orale d'abord. D'après Jean Duverger la période la plus favorable se situe entre quatre et sept ans mais il faut que le langage maternel soit bien installé. Professeur de Sciences naturelles insiste que l'immersion totale de l'élève dans une langue maternelle est bénéfique à l'apprentissage d'une nouvelle. Alors on peut apprendre une langue à partir de la première comme ça les langues vont se renforcer, être en communication. Jean Duverger prétend que le bilinguisme est le fait de mettre en relation deux systèmes langagiers pour qu'ils se renforcent réciproquement. La précocité de l'éveil des langues est approuvée par Dominique Groux selon qui au "plus l'apprentissage de la langue commence tôt, plus la langue a de chance d'être acquise définitivement"¹¹. Le chercheur croit que l'enseignement

¹¹ Groux D., *L'enseignement précoce des langues*, Lyon 1996, p. 118.

précoce des langues étrangères peut être réalisé en cycle préélémentaire, c'est à dire à trois-quatre ans.

En suivant les généralisations de grands pédagogues dans ce domaine il est à affirmer que le bilinguisme doit rendre compte d'une présence d'au moins deux langues chez un individu ou un groupe social quelle que soit la différence dans le degré de compétence dans chacune de ces deux langues. D'autre part, pour être plus précis au niveau des délimitations, il est préférable de travailler en termes de typologies du bilinguisme. Une classification proposée dans la littérature scientifique sur le bilinguisme permet de comprendre certains aspects de ce phénomène :

1. Bilinguisme individuel et bilinguisme social.

Le bilinguisme individuel est propre à un individu tandis que le bilinguisme social met l'accent sur les forces linguistiques qui existent dans une communauté ou dans un groupe ethnique. Suivant W.-F. Mackey, le bilinguisme individuel peut être décrit selon les quatre caractéristiques suivantes :

- le degré (connaissance que l'individu possède des deux langues qu'il emploie) ;
- la fonction (rôle que ces langues jouent dans la structure globale de son comportement ou les buts visés par l'usage de ces langues) ;
- l'alternance (les conditions et la manière permettant le passage d'une langue à l'autre) ;
- l'interférence (la condition dans laquelle l'individu bilingue arrive à maintenir les deux langues séparées).

2. Bilinguisme équilibré et bilinguisme dominant.

On entend par le bilinguisme équilibré une compétence dans les deux langues tandis que dans le bilinguisme dominant, la compétence dans la langue maternelle est supérieure à celle dans l'autre langue.

Dans un cas de bilinguisme équilibré, les compétences sont équivalentes dans les deux langues. Mais ce cas est plutôt rare dans les faits. Le bilinguisme dominant se traduit par un niveau de compétences inégal dans une des deux langues. On parle alors de langue dominante ou faible. Ces situations sont toutefois instables, et dépendent de l'âge, de l'environnement social et de la situation géographique de la personne. Une langue faible peut s'affaiblir jusqu'à disparaître. C'est cette tendance qui tend à croître face aux politiques d'assimilation de nos société monolingues. Un jeune enfant élevé à la maison par ses deux parents, parlant chacun dans leur langue maternelle, et passant autant de temps l'un que l'autre avec l'enfant, développera un bilinguisme équilibré. Mais cet équilibre sera perturbé à partir du moment où l'enfant intégrera une école maternelle, ou un jardin d'enfant. La langue de l'école et de l'environnement social deviendra alors la langue dominante¹².

3. Bilinguisme d'enfance et bilinguisme d'adolescence.

Une autre classification du bilinguisme consiste à mettre en évidence l'importance de l'âge et d'utilisation des deux langues. Ainsi, on peut distinguer le bilinguisme d'enfance du bilinguisme d'adolescence ou de l'âge adulte. Dans le premier cas, il s'agit d'une expérience bilingue où l'enfant n'a pas atteint l'âge de

¹² Voir le site: <http://mon-enfant-trilingue.over-blog.com>

maturité. Selon D. Grou, A. Tomatis chaque type de bilinguisme a ses caractéristiques sociales et linguistiques et donc il faut faire la distinction entre le bilinguisme "précoce", qui prend place dans la famille à un âge précoce de l'enfant et "tardif", qui se réfère à l'âge scolaire. Le bilinguisme "précoce" est considéré par des chercheurs comme le bilinguisme dans un environnement familial causé par des situations particulières.

Alors il est à constater que l'âge d'acquisition d'une langue influence la compétence du bilingue. Tout apprentissage linguistique fait après l'âge de 12 ans est considéré comme une langue seconde¹³.

Bilinguisme précoce simultané	apprentissage et développement de deux langues dès la naissance qui génère un bilinguisme fort
Bilinguisme précoce consécutif	apprentissage partiel d'une langue suivi d'une seconde durant la petite enfance avec un développement langagier en partie bilingue
Bilinguisme tardif	la langue seconde est apprise après l'âge de 6 ans, il est distinctif du bilinguisme précoce et son
	développement est basé sur les connaissances de la L1

D. Grou croit qu'un enfant est bilingue dans les familles mixtes. Dans ce cas il s'agit du bilinguisme de "famille". Si l'enfant apprend une langue étrangère dans l'environnement de l'école à un âge précoce, on parle du bilinguisme "institutionnel"¹⁴.

Cette opinion est partagée par A. Tomatis: "Si les parents ont des langues maternelles différentes, ils doivent communiquer

¹³ Voir le site: <https://fr.wikipedia.org/bilinguisme>

¹⁴ Groux D., *L'enseignement précoce des langues*, Lyon 1996, p. 16.

avec leur enfant dans les deux langues. Cependant, même un bébé est capable de saisir les différences linguistiques." Le bilinguisme, selon le chercheur, contribue au développement intellectuel de l'enfant¹⁵.

4. Bilinguisme additif et bilinguisme soustractif.

La source de motivation dans l'apprentissage d'une langue seconde est une variable qui influence son acquisition et donc le type de bilinguisme caractérisant l'apprenant. Les motivations intrinsèques peuvent s'appliquer dans les sphères du travail, de l'immersion d'une langue et du plaisir¹⁶. On peut parler de bilinguisme additif si les deux langues sont suffisamment valorisées. Dans ce cas, l'enfant est capable de développer une plus grande flexibilité cognitive par rapport à l'enfant monolingue qui n'a pas cette expérience. Au contraire, lorsque la langue maternelle est dévalorisée dans le milieu socioculturel de l'enfant, le développement cognitif de ce dernier risque d'être ralenti. Le bilinguisme dans ce sens est de type soustractif.

Bilinguisme additif	apprentissage des deux langues de façon équivalente autant sur le plan de la communication que de la compréhension, les deux langues coexistent
Bilinguisme soustractif	apprentissage de la langue seconde au détriment de la L1, il y a une baisse de la compétence de la L1

¹⁵ Tomatis A., *Nous sommes tous nés polyglottes*, Paris 1991, p. 175.

¹⁶ Voir le site: <https://fr.wikipedia.org/bilinguisme>

5. Bilingue biculturel, bilingue monoculturel.

Christine Hélot reprend la définition donnée par le Conseil de l'Europe, "on désignera par compétence plurilingue et pluriculturelle, la compétence à communiquer langagièrement et à interagir culturellement possédée par un acteur qui maîtrise, à des degrés divers, plusieurs langues, et a, à des degrés divers, l'expérience de plusieurs cultures, tout en étant à même de gérer l'ensemble de ce capital langagier et culturel. L'option majeure est de considérer qu'il n'y a pas la superposition ou la juxtaposition de compétences toujours distinctes, mais bien existence d'une compétence plurielle, complexe, voire composite et hétérogène, qui inclut des compétences singulières, voire partielles, mais qui est une en tant que répertoire disponible pour l'acteur social concerné"¹⁷.

On peut distinguer le bilingue biculturel, qui s'identifie simultanément à deux cultures, du bilingue monoculturel qui est bilingue tout en gardant sa culture seulement. Pour diverses raisons, des cultures différentes entrent en contact. Leurs interactions sont souvent étudiées en termes de diffusion culturelle, d'acculturation ou d'échanges culturels. Au niveau abstrait, une culture peut subir l'influence d'une autre dans certains domaines comme la religion, la philosophie et l'idéologie politique. Au niveau concret, une culture peut apprendre certaines choses de l'autre culture à propos de cuisine, de vêtements, de moyens techniques, etc. La personne bi- (pluri)lingue se caractérise par trois traits distinctifs : a) elle participe, au moins, en partie, à la vie de deux cultures et ceci de manière régulière; b) elle sait

¹⁷ Hélot Ch., *Du bilinguisme en famille au plurilinguisme à l'école*, Paris 2007, p. 179.

adapter, partiellement, ou de façon plus étendue, son comportement, ses attitudes, son langage à un environnement culturel donné ; c) elle combine et synthétise des traits (attitudes, croyances, valeurs, goûts et comportements) qui proviennent de l'une ou l'autre culture et se combinent tandis que d'autres n'appartiennent plus ni à l'une ni à l'autre mais sont la synthèse des deux. C'est cet aspect de synthèse qui reflète sans doute le mieux l'être biculturel¹⁸.

Selon François Grosjean "une personne devient biculturelle parce qu'elle est mise en contact avec deux cultures et doit vivre, au moins en partie, dans ces deux cultures. Ceci peut avoir lieu dès l'enfance (l'enfant naît dans une famille qui est déjà biculturelle ou a des contacts quotidiens avec les deux cultures) et peut continuer tout au long de la vie. C'est le cas d'enfants d'une minorité culturelle qui abordent la deuxième culture en entrant à l'école, d'adolescents et d'étudiants qui sont obligés de poursuivre leur éducation au sein d'une deuxième culture, d'adultes qui émigrent pour des raisons économiques, politiques ou religieuses, de "migrants" de la troisième génération qui redécouvrent leur culture d'origine à l'âge adulte, etc. Une ethnopsychologie du biculturalisme devra un jour spécifier les opérations cognitives et sociales du devenir biculturel et expliquer en quoi celles-ci changent selon les caractéristiques des individus (âge, origine sociale et culturelle, etc.) et les causes du contact (migration, scolarité, occupation, etc.)"¹⁹.

Examiner le "bilinguisme" au sens large et au sens étroit préfèrent les chercheurs français C. Hagège et A. Lyetti. "Le

¹⁸ Voir le site: <http://w3.gril.univ-tlse2.fr/francopho/lecons/bilinguisme.html>

¹⁹ Grosjean F., *Le bilinguisme et le biculturalisme : essai de définition*, dans: Tranel, 19, Suisse 1993, p. 14.

bilinguisme" au sens large c'est la capacité de communiquer dans les deux langues d'une façon active (parlé et écrit) ou d'une façon passive (écoute et lecture). Au sens étroit le "bilinguisme" est la maîtrise des deux langues in vivo, qui prévoit la présence humaine dans un environnement bilingue. Ces définitions ne précisent pas le niveau des connaissances nécessaires pour être appelé "bilingue". Quand il s'agit des étudiants, il leur suffit parfois une connaissance superficielle des langues pour pouvoir communiquer entre eux. En ce qui concerne les touristes ils sont parfois en mesure d'utiliser seulement quelques phrases dans une langue étrangère afin d'obtenir une information nécessaire pour eux; pour les chercheurs dans un domaine scientifique concrèt il suffit la connaissance de la terminologie spéciale d'une ou de deux langues. Dans ce cas, il ne s'agit pas de leur bilinguisme. Selon plusieurs chercheurs, une personne ne peut pas être considérée bilingue en cas si elle ne peut pas s'exprimer couramment en langue étrangère. Selon C. Hagège "être bilingue implique que l'on sache parler, comprendre, lire et écrire deux langues avec la même aisance. (...) Il s'agit, d'une part, des formulations préférées, d'autre part, des expressions compactes"²⁰. Anna Lyetti croit qu'une grande peur entoure le bilinguisme. Beaucoup de gens sont persuadés qu'il constitue un handicap, une infériorité psychologique. Et lorsque le soupçon ne vise pas à proprement parler les facultés intellectuelles, ce sont les compétences linguistiques qui sont mises en cause. Un enfant qui entre trop tôt en contact avec une deuxième langue ne saura jamais bien ni l'une ni l'autre²¹.

²⁰ Hagège C., *L'enfant aux deux langues*, Paris 1996, p. 218.

²¹ Lietti A., *Pour une éducation bilingue: Guide de survie à l'usage des petits Européens*, Paris 2006, p. 77.

Fort heureusement, suivant le Conseil de l'Europe, ces préjugés sont aujourd'hui largement dépassés. De nos jours, le bilinguisme se définit, sur un plan fonctionnel, comme la capacité à communiquer dans deux (ou plusieurs) langues, indépendamment du niveau de compétence de la personne concernée dans chaque langue en question, du mode d'acquisition de ces compétences et de l'âge auquel elles sont acquises, ou encore indépendamment des relations psycholinguistiques qui existent entre les différents idiomes constituant la "palette" de la personne en question. Dès lors, selon cette définition, on peut considérer que la majorité de la population mondiale est bilingue. Et cette compétence bilingue, même asymétrique, est de plus en plus perçue comme une richesse, plutôt que comme un handicap. De plus en plus souvent, également, le bi-(ou pluri)linguisme d'un enfant résulte d'un choix délibéré des parents... On peut, dans de tels cas, parler de stratégie d'éducation bilingue. Et, de manière plus générale, on peut désigner par la formule "éducation bi/plurilingue" toute stratégie éducative particulière de parents, de collectivités ou de gouvernements visant au développement du bi/plurilinguisme de l'enfant²².

Conclusion. Nous pouvons constater que le problème du bilinguisme est complexe. Pour mettre en œuvre les approches à sa définition il est important de prendre en considération sa base méthodologique. Il s'agit du travail des psychologues, des linguistes et des éducateurs. Il convient de mentionner que le contenu des œuvres contemporains axés sur le concept de bilinguisme est mis en vigueur. Ainsi, l'analyse du sujet choisi démontre son importance à l'étape actuel.

²² Voir le site: <http://www.coe.int/lang/fr>

REFERENCES

- Duverger J., *L'enseignement en classe bilingue*, Paris 2009.
- Grosjean F., *Le bilinguisme et le biculturalisme : essai de définition*, dans: Tranel, 19, Suisse 1993.
- Groux D., *L'enseignement précoce des langues*, Lyon 1996.
- Hagège C., *L'enfant aux deux langues*, Paris 1996.
- Hélot Ch., *Du bilinguisme en famille au plurilinguisme à l'école*, Paris 2007.
- Mackey W.-F., *Bilinguisme et contact des langues*, Paris 1976.
- Lietti A., *Pour une éducation bilingue: Guide de survie à l'usage des petits Européens*, Paris 2006.
- Le Petit Larousse, Paris 1996.
- Le Robert, Paris 1994.
- Tabouret-Keller A., *Comparaison interlangues et problèmes du bilinguisme*, Paris 1977.
- Titone R., *Le bilinguisme précoce*, Bruxelles 1972.
- Tomatis A., *Nous sommes tous nés polyglottes*, Paris 1991.

SITOGRAFIE

- <http://fr.wikipedia.org/bilinguisme>
- <http://developpement-langagier.fpfcb.bc.ca/fr/bilinguisme>
- <http://mon-enfant-trilingue.over-blog.com>
- <http://w3.gril.univ-tlse2.fr/francopho/lecons/bilinguisme.html>
- <http://www.ciep.fr/enseignement-bilingue-francophone>
- <http://www.coe.int/lang/fr>

Jacek Wiatrowski*

Możliwość wykonywania profesji zaufania publicznego poza samorządem zawodowym w świetle postanowień zawartych art.17ust.1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej¹.

The possibility of exercising the profession of the public confidence outside the local government work in light of the provisions of art.17Act 1of The Polish Constitution

***Abstract.** The Constitution of the Republic of Poland does not put on the legislator of the duty of creating the councils of the professions of the public confidence, but in the case when the legislator uses this possibility, he has to appoint structures having all features of the proper professional self-governments of . That although regulation of art. 17 Act 1of The Polish Constitution leaves the autonomy in defining to the legislator, and stating which of them are the professions of the public confidence, the legislator should take into consideration the long-standing tradition and social expectations.*

***Streszczenie.** Konstytucja RP nie nakłada na ustawodawcę obowiązku tworzenia samorządów zawodów zaufania publicznego, ale w przypadku gdy skorzysta z tej możliwości, musi powołać struktury noszące wszystkie cechy właściwe samorządności zawodowej. Choć przepis art. 17 ust. 1 Konstytucji RP pozostawia ustawodawcy swobodę w określaniu, które*

* dr Jacek Wiatrowski Adwokat, Koordynator, Instytutu Prawa i Administracji Akademii Polonijnej w Częstochowie

¹ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 (Dz.U. z 1997 nr.78 poz.483) z póź. zmianami

z nich są zawodami zaufania publicznego, to jednak winien brać pod uwagę ukształtowaną w tym względzie długoletnią tradycją i oczekiwania społeczne.

Egzemplifikacja zasadności uformowania samorządu zawodowego wyrażona jest w konstytucyjnym jego zakotwiczeniu w artykule 17 ust.1 Konstytucji RP. Tym samym, istota samorządu zawodowego zostaje wzmocniona przez konstytucyjne sformułowanie zawarte w wymienionym powyżej unormowaniu. Określenie takie jest wymowne, przez co pozwala stwierdzić, że przymiot zawodów zaufania publicznego nie może przysługiwać ogółowi zawodów, a nawet większości z nich. Zważywszy na powyższe wywody, należy postawić tezę, iż nie można i nie powinno się odmawiać prawa ustawodawcy do takiego ukształtowania modelu samorządności korporacyjnej, który uważa za słuszny i właściwy dla dobra i bezpieczeństwa obywateli.

Literalna egzegeza konstytucyjnych zapisów dotyczących korporacyjności pozwala wnioskować, że z treści art. 17 ust. 1 Konstytucji RP wynika charakterystyka „podmiotowej strony” samorządów zawodowych. Są one jednostkami organizacyjnymi zrzeszającymi osoby wykonujące zawody zaufania publicznego. Organizacja taka jest zatem zrzeszeniem osób fizycznych predestynowanych do czynienia określonej działalności zawodowej. Warunkiem *sine qua non* jest osobiste działanie, co wyklucza zakwalifikowanie w ramach samorządu osób prawnych. Przymiotami osób wchodzących w skład takiego samorządu pozostają specyficzne predyspozycje. Osoby tworzące i należące do takiej grupy zawodowej zobligowane są do przestrzegania norm deontologicznych i kierowania się w działalności dobrze pojętym interesem osób korzystających

z usług, które obdarzają świadczeniodawców zaufaniem². Tylko dla zawodów zaufania publicznego, Konstytucja RP przewiduje możliwość tworzenia samorządu zawodowego w określonej w art.17 ust.1 w formie organizacyjnej.

Uważam jednak, że nie wszystkie zawody zaufania publicznego muszą być objęte korporacjami samorządowymi. Wynika to z ujęcia, konstytucyjnej wykładni i stylizacji art. 17 ust. 1 zawartej w sformułowaniu „można.” Takie przedstawienie tego przepisu, w mojej ocenie, pozwala na zróżnicowane rozwiązania. W pierwszej kolejności należy wyartykułować opinię, iż zawody nie mające przymiotu „zaufania publicznego” nie mogą być organizowane w formie samorządu sprawującego pieczęć nad ich wykonywaniem. Proponowane rozumowanie pozostaje zgodne z wykładnią językową art.17 ust.2 Konstytucji, która wyraża przekonanie, iż w drodze ustawy można tworzyć również inne rodzaje samorządu. Jednak w moim odczuciu, właściwą dla nich formułą organizacyjną pozostaje pewien rodzaj samorządu gospodarczego, w innej postaci: cechów albo też dobrowolnych zrzeszeń zawodowych.

Sądzę także, że podejmując aspekt ograniczeń w dostępności do wykonywania zawodów zaufania publicznego, należy rozważyć zarówno argumenty przemawiające za obowiązkową przynależnością do struktur samorządowych zawodów zaufania publicznego, oraz racje strony przeciwnej.

Winno się również przedstawić stanowisko, iż ustawodawca tworząc samorząd zawodowy zawodów zaufania publicznego, cedeje na niego swoje władztwo. Wyraża się to w zakresie kontroli prawidłowości wykonywania i funkcjonowania zawodu. Rola samorządu zawodowego polega na udzieleniu przez ustawodawcę sa-

² H. Zięba-Załucka, *Samorząd zawodowy w świetle Konstytucji RP*, *Monitor Prawniczy*,10/2005, s.497

modzielności w zakresie organizacji wypełniania zawodu, dookreślenia warunków i istoty jego wykonywania oraz kontroli nad należytą formą jego realizacji. Organy władzy publicznej zachowują prawo odebrania uprawnień do wykonywania zawodu, w warunkach szczególnych, w wyniku sprecyzowanych okoliczności, a granice samodzielności i niezależności samorządu zawodowego precyzują ustawy. Podstawową limitacją w dostępności do zawodu zaufania publicznego, jest działanie w interesie publicznym. Przynależność do struktur organizacyjnych samorządu zawodowego nie powinna pozostać dobrowolna. W interesie publicznym i dla ochrony danej korporacji zawodowej, samorząd musi sprawować kontrolę nad prawidłowością wykonywania zawodu i czynić to w imieniu władzy publicznej. Ustrojodawca nie przewiduje obowiązku tworzenia samorządu osób wykonujących zawód zaufania publicznego, pozostawia to uznaniu ustawodawcy.

Relevantnym pozostaje, że uznanie zawodów adwokata i radcy prawnego za zawody zaufania publicznego, o których mowa w art. 17 ust. 1 Konstytucji, nie oznacza monopolu tych osób na świadczenie usług prawnych w ogóle.

Uważam jednak, że prawnicy nienależący do korporacji, podobnie jak adwokaci i radcowie prawni, powinni zostać zakwalifikowani do grupy zawodów zaufania publicznego. Dlatego też stwierdzam, że w świetle przepisu art. 17 ust. 1 Konstytucji osoby świadczące pozakorporacyjne usługi prawne powinny być zrzeszone w formie samorządu zawodowego. Brak takiego rozwiązania sprawi, że przedstawiciele tego „nowego zawodu prawniczego” nie będą posiadać jakichkolwiek organów, które ich reprezentują. Konstytucja nie zobowiązuje ustawodawcy do tworzenia korporacji zawodowych. W przypadku prawników, których zakres kompetencji byłby tożsamy z uprawnieniami adwokackimi i radcowskimi

powołanie samorządu byłoby wskazane. Jednak, odstąpienie od takiego uregulowania nie stanowi podstawy do zarzutu niekonstytucyjności, niezgodności z art.17 ust. 1 Konstytucji RP.

W konsekwencji przedstawionej argumentacji, należy uznać, iż przesłaniem działań ustawodawcy była i jest koncepcja realizacji modelu o charakterze zdecentralizowanym. Dlatego też, pierwszoplanowym odzwierciedleniem takowego funkcjonowania jest wizja samorządów zrzeszających przedstawicieli zawodów zaufania publicznego. Dodatkowo, należy stwierdzić, że obecność w obrocie prawnym samorządności korporacyjnej stanowi realizację zasady subsydiarności, wyrażoną w Preambule Konstytucji RP. Takie założenia stanowią odzwierciedlenie demokratyzacji życia publicznego, a w szerszym ujęciu także, wyraz demokratycznego państwa prawnego, które znajduje podstawy w przywołanej zasadzie³.

Oczywiście predykcja taka nie ignoruje racji przeciwników obowiązkowej przynależności prawników do struktur samorządowych. Jednocześnie nie podzielam stwierdzenia, iż trudno jest przyjąć, by system korporacyjny spełniał test konstytucyjny w najwyższym stopniu, ponieważ jego jedynym oparciem jest bardzo rozszerzająca interpretacja art.17 ust.1 Konstytucji i lekceważenie innych praw i wartości konstytucyjnych. Nie podzielam oceny, iż model samorządowy nie spełnia testu sprawiedliwości - ponieważ przywileje korporacji adwokackich chronią przede wszystkim interesy ich członków i zamykając dostęp do wielu zawodów prawniczych oraz podnosząc ceny usług są wyraźnie niezgodne z interesem społecznym⁴. Rozpatrując aspekt dotyczący zasadności obowiązkowej

³ M. Zubik, *Konstytucja III RP w tezach orzeczniczych Trybunału Konstytucyjnego i wybranych sądów*, Wydawnictwo C.H.Beck, 2011, s. 110.

⁴ L.Morawski, *Demokracja a przywileje korporacyjne*, Państwo i Prawo, Nr 6/2007

przynależności do korporacji zawodowych, sędzę iż należy przeanalizować postrzeganie modelu samorządności prawników w hierarchicznie zbudowanych korporacjach zagranicznych funkcjonujących na rynku polskim. W mojej ocenie, zasadnym jest postawienie pytania: czy i w jakim zakresie samorząd zawodowy ma wpływ na adwokatów i radców prawnych pracujących w takich korporacjach, czy jest tam potrzebny? Uważam, iż w omawianej kwestii rola samorządu wynikająca z art.17 ust.1 Konstytucji jest ograniczona bądź zupełnie wyeliminowana. Można pokusić się o opinię, iż przynależność polskich prawników świadczących swoje usługi w korporacjach zagranicznych stanowi przejaw wykonywania prawniczego zawodu zaufania publicznego, jednak bez wpływu struktur samorządowych działających w oparciu o art. 17 ust.1 Konstytucji.

Konkludując, stoję na stanowisku, że obranie ostatecznego kształtu i formuły funkcjonowania prawników świadczących pomoc prawną, ze względu na różnorodność proponowanych zmian wydaje się nadal sprawą otwartą. Uważam jednak, że jedynie aplikacja oraz egzamin zawodowy przygotowują w należyty sposób do wykonywania zawodów zaufania publicznego. Przyjmuję także rozwiązania obowiązujące w niektórych państwach skandynawskich, w których nie istnieje przymus przynależności do korporacji prawniczej. Poddaję analizie, iż nie ma żadnych dowodów na to, że usługi prawne świadczone w Polsce w ramach systemu monopoli korporacyjnych pozostają na wyższym poziomie, aniżeli w wymienionych państwach. Za trafnie też, uważam spostrzeżenie, iż w wielu zawodach takich jak naukowcy, artyści nie ma potrzeby przymusu korporacyjnego.

Eksplikacja znaczenia samorządów zawodowych jako czynnika współbudującego i współtworzącego porządek społeczeństwa obywatelskiego wydaje się nader ważna i potrzebna. Równocze-

śnie, należy wyeksponować swoisty dualizm ich funkcjonowania poprzez definicję interesu publicznego i uznać, iż „*samorząd zawodowy zrzesza obywateli pewnych obszarów ze względu na ich kwalifikacje i odpowiadające im interesy życiowe*”⁵.

Opowiadam się zdecydowanie za obowiązkową przynależnością osób, które wykonują prawnicze zawody zaufania publicznego do samorządów zawodowych, uznając takową formułę jako podstawowy kazus independentyzmu i wolności istoty korporacjonizmu.

⁵M. Kmiecik, *Ustrój i zadania samorządu zawodowego*, [w:] *Samorząd w Polsce. Istota, formy, zadania*, red. S. Wykrętowicz, Poznań 2001, s.331

Franciszek Podlecki*

Związki Jana Pawła II z Jasną Górą

Streszczenie. *Rozpatrując związki papieża z paulinami, należy przede wszystkim rozpatrywać je w dwóch aspektach. Po pierwsze wielki patriotyzm tego wielkiego Polaka do Ojczyzny i jej przyszłości, najbardziej podkreślany i akcentowany w świętym miejscu dla każdego Polaka, jakim jest Jasna Góra. Drugi aspekt to zawierzenie papieża w swoim całym życiu doczesnym Maryi - „Totus Tuus” - cały twój. Tak bardzo umiłował Jasną Górę.*

Abstract. *Considering the compounds of the Pope and Pauline, should first of all consider them in two aspects. Firstly, the great patriotism of this great Pole to the homeland and its future, the most emphasized and stressed in a holy place for every Pole, which is Jasna Gora. The second aspect is entrusting the Pope in his whole earthly life of Mary – “Totus Tuus” – all yours. So loved the Jasna Gora.*

Jan Paweł II a Jasna Góra

Temat, który pragnę zaprezentować dotyczy związków świętego Jana Pawła II, papieża z Jasną Górą, a co za tym idzie z Zakonem OO. Paulinów, którzy są stróżami tego świętego miejsca. Jak pisze w swoich wspomnieniach O. Jerzy Tomziński były generał zakonu: „Nie można mówić „papież i Jasna Góra” jeśli najpierw nie powie się „Karol Wojtyła i Jasna Góra”. Na Jasną Górę Karol Wojtyła przybywał już jako dziecko z ojcem, potem jako student i jako „Wujek” ze swoimi studentami, a w końcu jako biskup i kardynał”¹.

* dr hab. o. Franciszek Podlecki, Akademia Polonijna

¹ J. Tomzinski. Jasna Góra wolności, s. 1-2. w: www.Adonaj.pl

Gdy został papieżem, Kościoła Powszechnego zabrał ze sobą na stolicę św. Piotra „święty nawyk Polaków”, polegający na przedstawianiu swoich spraw ukochanej Matce, jak sam mówi: „Przyzwyczaili się Polacy niezliczone sprawy swojego życia wiązać z jasnogórskim sanktuarium. Przyzwyczaili się przychodzić, by mówić o nich swojej Matce”².

Rozpatrując związki papieża z paulinami, należy przede wszystkim rozpatrywać je w dwóch aspektach. Po pierwsze wielki patriotyzm tego wielkiego Polaka do Ojczyzny i jej przyszłości, najbardziej podkreślany i akcentowany w świętym miejscu dla każdego Polaka, jakim jest Jasna Góra- Zwycięstwa. To zwycięstwo nad wrogiem zewnętrznym zagrażającym Polsce na przestrzeni historii oraz nad własnymi słabościami według Jana Pawła II przychodziło i przychodzi przez Maryję. I to jest drugi aspekt, papież w swoim całym życiu doczesnym „cały był maryjny” „Totus Tuus” - cały twój. Tak bardzo umiłował Jasną Górę.

Polacy byli zawsze wolni oraz że to miejsce obrała Maryja, a więc ostoja wolności splotła się z mariologią a ogniwem łączącym te dwa aspekty byli dla papieża Stróże Jasnej Góry OO. Paulini. Dobitym tego przykładem była II Pielgrzymka Jana Pawła II do Ojczyzny 16 VI 1983 roku., kiedy będąc na Jasnej Górze z okazji 600 - lecia Jasnej Góry, po Mszy świętej, przed błogosławieństwem skierował słowo do paulinów, powiedział wówczas: „Pragnąłem spotkać się z wami w tym dniu, w którym mam szczęście być na Jasnej Górze i dziękować za sześć wieków obecności Bogarodzicy w Jasnogórskim Wizerunku na ziemi polskiej. Pragnąłem się spotkać z wami i wspólnie z wami za tę wielką łaskę, która stała się udziałem waszego zakonu, podziękować, Trójcy Przenajświętszej przez Bogarodzicę. Jest to naprawdę wielka i wyjątkowa łaska, jest

² Tamże

to z pewnością także i wielka, trudna i odpowiedzialna służba. Jasna Góra bowiem jest chyba najbardziej newralgicznym punktem duszpasterstwa na całej ziemi polskiej, zwłaszcza gdy chodzi o duszpasterstwo konfesjonału. A więc służba. Służba odpowiedzialna, służba nietatwa. Ta wielka kapłańska i duszpasterska służba domaga się także od każdego z was szczególnej duchowej dojrzałości, wielkiego życia wewnętrznego, wielkiej doskonałości zakonnej. (...) Jesteście tu szczególnie powołani do miłości, do wielkiej miłości dusz ludzkich, która ma swoje źródło w wielkiej miłości Boga. Macie być szafarzami, wyrazicielami tej miłości, sługami tej miłości. Ażeby tak było (...) musicie się nią sami wciąż napełniać. I to jest wasza paulińska doskonałość zakonna. Tej doskonałości musicie od siebie wymagać, w tej doskonałości z dnia na dzień się ćwiczyć, w tej doskonałości znajdować treść, program i cel waszego powołania. To wielkie powołanie, wyjątkowe powołanie-powołanie paulińskie, a w szczególności powołanie jasnogórskie. Ja wam tego powołania gratuluje. (...) Ale nade wszystko (...) życzę wam, ażeby to powołanie i ten charyzmat waszego zakonu przedłużał się w nowe pokolenia, żeby przez waszą postugę rostała Jasna Góra, rostała i promieniowała. (...) I wy drodzy bracia, znajdujecie się jak gdyby na drodze tego promieniowania: ono przez was przechodzi, ono się włącza w waszą postugę, stanowi tej postugi codzienną treść, zarówno w życiu waszym klauzurowym, zakonnym, jak też w życiu waszym duszpasterskim³.

W swoim pielgrzymowaniu na Jasną Górę Jan Paweł II występował w wielu rolach i tak stawał on przed obrazem Matki Bożej jako człowiek wiary, człowiek budujący nadzieję, odpowiedzial-

³ W.F. Podlecki. Pastoralno-Liturgiczny wymiar spotkań na Jasnej Górze z Błogosławionym Janem Pawłem II podczas pielgrzymek do Ojczyzny. Częstochowa 2011 s. 25-43

ność, solidarność. Przynosił tu swoje troski, kłopoty i prośby. Przede wszystkim był człowiekiem, który zawiera Matce Bożej swoje własne życie. Nie przypadkiem tu składa 19 czerwca 1983 roku najbardziej osobiste wotum: przestrzelony i zakrwawiony pas sutanny, tragiczną pamiątkę zamachu 13 maja 1981 roku na Placu św. Piotra⁴.

Przekazał on Matce Bożej za pośrednictwem specjalnych wysłanników, również bardziej osobiste wota. Pierwszym ofiarowanym u początków sprawowania pontyfikatu w 1979 roku jest medalik otrzymany w Meksyku, Matki Bożej z Guadelupe. Drugim, złożonym za pośrednictwem arcybiskupa Luigi Poggi w 1982 roku jest złote serce otrzymane w Portugalii, opatrzone wymownym napisem „Totus Tuus”. Wśród wotów papieskich pozostawionych na ołtarzu Matki Bożej znalazły się przedmioty o symbolicznym znaczeniu. Pierwszym z nich jest złota róża przekazana przez Jana Pawła II w 1979 roku. Do innych wotów papieskich, można zaliczyć te, które mają charakter honorowych odznaczeń. Tu znajduje się świeca z rzymskiego sanktuarium „Salus Populi Romani” jako łączność z Jasną Górą. W 1983 roku papież ofiarował wotum - znak swojej papieskiej posługi i władzy: krzyż-pastorał, wzbogacony wizerunkiem św. Maksymiliana Marii Kolbego. Na Jasnej Górze pozostały z woli Ojca świętego trzy mszalne kielichy oraz ornaty. Do daru modlitwy odnoszą się liczne różańce pozostawione przez papieża, do tych ostatnich należy darowany w 1997 roku złoty różaniec⁵. Był on człowiekiem zawierzenia i pokoju, na Jasnej Górze jest symboliczny znak tej intencji, złota gałązka oliwna, dwa kielichy z Bergamo, egzotyczna świeca z Korei Południowej, wręczona papieżowi w Seulu 3 maja 1984 roku.

⁴ www. Jasna Góra. Jan Paweł II wielki, s. 1-5

⁵ Tamże

Podsumowującym akcentem całego pontyfikatu Jana Pawła II jest list do O. Generał OO. Paulinów Izydora Matuszewskiego na 5 dni przed śmiercią 1IV 2005 roku, w którym wyraża swoje umiłowanie Ojczyzny, w której Maryja jest Matką i Królową: „Kłękając przed obliczem Jasnogórskiej Królowej, modłę się, aby mój naród, przez wiarę w Jej niezawodną pomoc i obronę, odnosił zwycięstwo nad wszystkim, co zagraża godności ludzkiej i dobru naszej Ojczyzny. Wszechmogący i miłosierny Bóg, który dał narodowi polskiemu w Najświętszej Maryi Pannie przedziwną pomoc i obronę i w sposób niezwykle wstawił czią wiernych Jej Jasnogórski wizerunek, wiele razy w historii naszej Ojczyzny za Jej wstawiennictwem okazywał nam swoje nieskończone miłosierdzie. Za tą szczególną Bożą opiekę dziękujemy w sposób szczególny dziś, gdy przeżywamy jubileusz 350 lat od cudownej obrony Klasztoru Jasnogórskiego w czasie tak zwanego „potopu szwedzkiego”. Odwołując się do tych wydarzeń z drugiej połowy XVII stulecia, uświadamiamy sobie, że widmo całkowitej utraty suwerenności państwa niosło ze sobą groźbę zniewolenia polskiego ducha. Wielu utraciło wówczas nadzieję, porzucając wiarę ojców i poddając się panowaniu wroga, który jako jeden z celów stawiał sobie wykorzenienie katolicyzmu. Z Bożego zrządzenia Jasna Góra stała się opatrznościowym bastionem w walce o zachowanie wolności i narodowej tożsamości. Dobrze to rozumiał ówczesny przeor częstochowskiego klasztoru O. Augustyn Kordecki. Jak pisze Sienkiewicz powtarzał on często: „Jeszcze Najświętsza Panna pokaże, że od burzących kolubryn silniejsza”. Nawiązując do tego wyrazu wiary w moc Jasnogórskiej Królowej mówiłem kiedyś: „Jeżeli patrzymy na postać Augustyna Kordeckiego, na jego bohaterską decyzję obrony Jasnej Góry, jego zwycięstwo, wówczas odżywają w nim jakże liczne postacie naszej historii, postacie pasterzy, kapłanów i zarazem żołnierzy”. Jego

geniusz był zapoczątkowaniem nowych czasów, nowych zadań dziejowych i ducha polskiego. O Augustyn Kordecki odniósł zwycięstwo. Jasna Góra zadziwiła cały naród. Ona jedna potrafiła się obronić przed „potopem”, ostatnia wyspa niepodległego bytu i niepodległego ducha. Ten fakt mówił bardzo wiele współczesnym, ale ten fakt mówił jeszcze więcej potomnym. Niech ten fakt mówi również do naszego pokolenia. Niech stanie się wezwaniem do jedności w budowaniu dobra, dla pomyślnej przyszłości Polski i wszystkich Polaków.

Niech przywołuje do strzeżenia skarbcza ponadczasowych wartości, aby korzystanie z wolności było ku zbudowaniu, a nie ku upadkowi. Klękając przed obliczem Jasnogórskiej Królowej modłę się, aby mój naród, przez wiarę w Jej niezawodną pomoc i obronę, odniósł zwycięstwo nad wszystkim, co zagraża godności ludzkiej i dobru naszej Ojczyzny.(...)Błogosławię i ofiaruję nowe korony dla Jasnogórskiego Wizerunku, jednocząc się w duchu z Paulinami, stróżami Sanktuarium i z wszystkimi Pielgrzymami. Zawierzam naszą Ojczyznę, cały Kościół i siebie samego Jej Matczynej opiece. „Totus Tuus” - Jan Paweł II⁶.

Zakończenie

Sanktuarium Jasnogórskie na przestrzeni historii było zaw sze nośnikiem bogatych treści tego, co nazywać się polskością. Świadomość narodowa ściśle powiązania była ze świadomością religijną. O Jasnej Górze Jan Paweł II mówił, że jest „Konfesjonalem Narodu” i jednocześnie „Ołtarzem.” Wyjątkowy charyzmat tego miejsca, „gdzie bije serce Narodu w sercu Matki”, papież zauważał na każdym kroku. Mówił on często w swoich wypowiedziach, że

⁶ Ostatni List Jana Pawła II. Niedziela 18/2008 s. 10

Jasna Góra głęboko przeniknęła duszę polską życie religijne i narodowe Polaków, wiarą w szczególną obecność Bogurodzicy. Przed śmiercią 1 kwietnia 2005 roku pobłogosławił złote korony dla Jasnogórskiej Matki. Był to wyraz jego wdzięczności za opiekę Maryi nad Ojczyzną i nim samym. Wraz z koronami, przekazał złoty pierścień papieski. Na pierścieniu wyryta jest scena z Ewangelii św. Jana i napis: „Oto Matka Twoja”. Zgodnie z życzeniem papieża pierścień ten został wmontowany w koronę Matki Bożej obok napisu „Totus Tuus”. Zdaniem ks. kard. Stanisława Dziwisza - „Totus Tuus” to program całego życia Błogosławionego Jana Pawła II aż do ostatniej chwili. Z tym przywołaniem poszedł do domu Ojca, gdzie spotkał się z Maryją której zawierzył całe swe życie.

Monika Misterska*

Bartosz Wanot**

Mikołaj Kowalewski***

Bezpieczeństwo rynku usług finansowych – banki, a parabanki

The safety of the financial services market – banks and shadow banking

Abstract. *In Poland the operations and activities of banks are subject to supervision of the Financial Supervices Authority. In Poland we have also Bank Guarantee Found. From 1-st January 2011 in the European Union, European System of Financial Supervision is functioning. Every states recognize the vital role of banks providing an environment conducive to the sustained development of the national economy. The fiduciary nature of banking that requires high standards of safety. In the article we presented also differences between banks and shadow banking. Shadow banking, in fact, symbolizes one of the many failings of the financial system leading up to the crisis in many countries.*

Jednym z zadań państwa jest dążenie do rozwoju gospodarczego i poprawy bytu swoich obywateli. Warunkiem umożliwiającym wypełnienie tych funkcji jest m.in. prawidłowo funkcjonujący rynek

* Mgr Monika Misterska, Uczelnia Warszawska, wykładowca

** Dr n. med. Bartosz Wanot, Akademia Polonijna, Instytut Zdrowia i Pielęgniarstwa, adiunkt, koordynator instytutu, b.wanot@ap.edu.pl

*** Mgr Mikołaj Kowalewski, Akademia Pedagogiki Specjalnej, wykładowca

finansowy. Ze względu na jego ogromny wpływ na rozwój gospodarki nie został on pozostawiony wyłącznie mechanizmowi rynkowemu. Jest on regulowany również poprzez interwencję państwa.

Z prawidłowo funkcjonującym rynkiem kapitałowym mamy do czynienia, gdy następuje fluktuacja kapitału tj. określony ruch pieniądza od podmiotów posiadających nadwyżki finansowe i chcących te dodatkowe środki korzystnie ulokować do podmiotów poszukujących kapitału w celu rozwoju własnej działalności i uzyskania zysku. Podmiotami biorącymi udział w tej „wymianie” są podmioty publiczne oraz prywatne. Ruch środków pieniężnych pomiędzy tymi podmiotami odbywa się na rynku finansowym¹.

Prawidłowo funkcjonujący rynek finansowy cechuje się przejrzystością, stabilnością oraz zapewnia bezpieczeństwo jego uczestnikom. Cele te zostały zawarte w prawnych regulacjach krajowych, ale również ze względu na postępującą integrację społeczeństw w regulacjach na poziomie międzynarodowym np. europejskim. W Polsce nad przestrzeganiem powyższych zasad pieczę sprawuje Bank Centralny, Komisja Nadzoru Finansowego oraz Bankowy Fundusz Gwarancyjny.

Pomiędzy podmiotami działającymi na rynku usług finansowych pośredniczą firmy świadczące usługi finansowe. Możemy do nich zaliczyć m.in. banki, fundusze inwestycyjne, zakłady ubezpieczeń, fundusze inwestycyjne i emerytalne, spółdzielnie kredytowe, pośredników kredytowych oraz agencje finansowe.

Bank to osoba prawna utworzona zgodnie z przepisami ustawy, działająca na podstawie zezwoleń uprawniających do wy-

¹ W. Dębski, *Rynek finansowy i jego mechanizmy. Podstawy teorii i praktyki*, Warszawa 2007, s. 14; A. Jurkowska-Zeidler, *Bezpieczeństwo rynku usług finansowych w świetle prawa Unii Europejskiej*, Warszawa 2008, s. 23.

konywania czynności bankowych obciążających ryzykiem środki powierzone pod jakimkolwiek tytułem zwrotnym².

Czynności bankowe *sensu stricte* mogą wykonywać wyłącznie banki (tzw. monopol bankowy). Czynności te określone są w art. 5 ust. 1 pr. bank. Zaliczamy do nich:

- 1) przyjmowanie wkładów pieniężnych płatnych na żądanie lub z nadejściem oznaczonego terminu oraz prowadzenie rachunków tych wkładów,
- 2) prowadzenie innych rachunków bankowych,
- 3) udzielanie kredytów,
- 4) udzielanie i potwierdzanie gwarancji bankowych oraz otwieranie i potwierdzanie akredytyw,
- 5) emitowanie bankowych papierów wartościowych,
- 6) przeprowadzanie bankowych rozliczeń pieniężnych,
- 7) wydawanie instrumentu pieniądza elektronicznego,
- 8) wykonywanie innych czynności przewidzianych wyłącznie dla banku w odrębnych ustawach³.

Banki, które podlegają nadzorowi sprawowanemu przez KNF, uzyskały zezwolenie do prowadzenia działalności bankowej. Posiadają wspomniany powyżej monopol bankowy. Jednak art. 5 ust. 5 pr. bank. wskazuje na wyjątek od zasady monopolu bankowego. Ustawodawca wskazał w nim, że również jednostki organizacyjne inne niż banki mogą wykonywać czynności bankowe *sensu stricte* pod warunkiem, że nabędą one to prawo na podstawie przepisów odrębnych ustaw. Instytucje te to tzw. Parabanki, do których zliczyć możemy m.in. towarzystwa ubezpieczeniowe, firmy

² Art. 2 ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe (tekst jedn.: Dz.U. z 2012 r., poz. 1376 ze zm.).

³ Art. 5 ust. 1 pr. bank.

oferujące kredyty konsumenckie, pożyczki pieniężne oraz inwestycje kapitałowe np. lokaty.

W związku z liberalizacją przepisów prawnych dotyczących działalności rynków finansowych w latach 1980-1990 zaczęły powstawać instytucje zwane parabankami. Podmioty te zaczęły mieć korzystniejsze oferty finansowe dla klientów w porównaniu z bankami. W związku z tym, że nie podlegają one nadzorowi sprawowanemu przez KNF, zastosowaniu przez nie nowych technologii oraz strategii reklamowych i cenowych zyskały wielu klientów.

Popularnością zaczęły cieszyć się zwłaszcza firmy oferujące produkty podobne do lokat finansowych oprocentowane znacznie powyżej standardowych ofert skierowanych do klientów przez banki. Wiele osób skorzystało również z udzielanych przez parabanki pożyczek, których uzyskanie pozbawione jest skomplikowanych procedur jednak „ukryte” koszty ich udzielenia np. opłaty operacyjne, prowizje czynią je znacznie „droższymi” w porównaniu z produktami oferowanymi przez banki.

Nadzór nad działalnością bankową sprawuje KNF. Do jej zadań należy zapewnienie „[...]

- 1) bezpieczeństwa środków pieniężnych gromadzonych na rachunkach bankowych,
- 2) zgodności działalności banków z przepisami niniejszej ustawy, ustawy o Narodowym Banku Polskim, statutem oraz decyzją o wydaniu zezwolenia na utworzenie banku,
- 3) zgodności działalności prowadzonej przez banki zgodnie z art. 70 ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi z przepisami tej ustawy, niniejszej ustawy oraz statutem”⁴.

⁴ Art. 133 ust.1 pr. bank.

Komisja Nadzoru Finansowego monitoruje działalność banków, bada ich płynność finansową, prowadzi działania zapewniające stabilność rynku finansowego, dba o bezpieczeństwo środków pieniężnych gromadzonych przez klientów banków oraz o przestrzeganie przepisów prawa bankowego danego państwa.

Równie ważną funkcję w zapewnieniu stabilności rynku finansowego pełni Bankowy Fundusz Gwarancyjny. Jego głównym zadaniem jest gwarancja depozytów polskich banków w przypadku ich upadłości, a także działalność pomocowa w stosunku do tych, które znajdują się złej sytuacji finansowej. Celem obowiązkowego systemu gwarantowania jest zapewnienie deponentom wypłaty, do wysokości określonej ustawą, środków gwarantowanych w razie ich niedostępności⁵.

Podmioty objęte obowiązkowym systemem gwarantowania zwane podmiotami objętymi systemem gwarantowania to:

- 1) banki krajowe w rozumieniu ustawy – Prawo bankowe,
- 2) oddziały banków zagranicznych w rozumieniu ustawy – Prawo bankowe, o ile nie są uczestnikami systemu gwarantowania środków pieniężnych albo system gwarantowania, w którym uczestniczą, nie zapewnia gwarantowania środków pieniężnych, co najmniej w zakresie i w wysokości określonych w ustawie⁶.

Środki gwarantowane są objęte obowiązkowym systemem gwarantowania od dnia ich wniesienia na rachunek bankowy, nie później niż w dniu poprzedzającym dzień spełnienia warunku gwarancji, a w przypadku należności wynikających z czynności bankowych, o ile czynność ta została dokonana przed dniem spełnienia

⁵ Art. 21 u.b.f.g.

⁶ Art. 2 pkt 2 u.b.f.g.

warunku gwarancji – do wysokości (łącznie z odsetkami naliczonymi do dnia spełnienia warunku gwarancji, zgodnie z oprocentowaniem wskazanym w umowie niezależnie od terminu ich wymagalności) równowartości w złotych 100 000 euro – w 100%. Do obliczenia wartości euro w złotych przyjmuje się kurs średni z dnia spełnienia warunku gwarancji, ogłaszany przez Narodowy Bank Polski. Roszczenia z tytułu gwarancji przedawniają się po upływie 5 lat od dnia spełnienia warunku gwarancji; dotyczy to także roszczeń powstałych przed dniem 15 kwietnia 1997 r.⁷.

Parabanki nadal cieszą się dużą popularnością wśród konsumentów. Kuszeni wysokim oprocentowaniem produktów podobnych do lokat, konsumenci deponują środki pieniężne w parabankach mimo wielu powtarzających się sytuacji, w których instytucje parabankowe bankrutują a ich klienci nie otrzymują zwrotu wpłaconych środków finansowych. Do największych „afery” finansowych na rynku polskim należą Amer Gold, Finroyal, Perfect Trade. Ponadto wiele osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji finansowej korzysta z pożyczek udzielanych przez parabanki. Kuszące jest dla nich brak skomplikowanych procedur, brak badania zdolności kredytowych i innych wysokich wymagań w stosunku do pożyczkobiorcy. W konsekwencji dochodzi do zawarcia umów bardzo niekorzystnych dla klientów tych instytucji ze względu na ukryte koszty pożyczki np. prowizje, ubezpieczenia czy też opłaty operacyjne.

Poniżej porównanie sposobu funkcjonowania banków i parabanków.

⁷ Art. 23 u.b.f.g.

Tabela 1. Bank a parabank – różnice

Cecha	Bank	Parabank
Uregulowanie prawne	- działalność banków jest regulowana przez ustawę pr. bank.	- brak regulacji prawnych dotyczących zasad ich funkcjonowania
Nadzór	- podlegają nadzorowi KNF	- nienadzorowane przez KNF
Zabezpieczenie ułokowanych środków finansowych	- środki finansowe gwarantowane przez BFG (do 100 tys. Euro)	- brak gwarancji. (niektóre parabanki oferują ubezpieczenia lub zakładają poza bankowe fundusze gwarancyjne. Opiewają one jednak na zbyt niskie kwoty, aby przy niewypłacalności parabanku klienci otrzymali zwrot środków finansowych)
Przedmiot działalności:	- działalność depozytowa - działalność kredytowa - obsługa bieżącej działalności podmiotów gospodarczych i osób fizycznych, - obsługa obrotu płatniczego - obsługa obrotu papierami wartościowymi - oferowanie pożyczek i kredytów - wydawanie kart kredytowych i obsługa dokonywanych nimi transakcji, - wydawanie kart debetowych, jako alternatywy dla czeków - bankowość elektroniczna	produkty podobne do oferowanych przez banki (szczególnie rozpowszechnione)

Cecha	Bank	Parabank
Procedura udzielania pożyczek	- restrykcyjne metody badania zdolności kredytowej np. obowiązek weryfikowania historii kredytowej konsumenta w Biurze Informacji Kredytowej	- brak skomplikowanych procedur i wysokich wymagań dotyczących zdolności kredytowej przy zawieraniu umów
Max. oprocentowanie pożyczki	- maksymalna wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej nie może w stosunku rocznym przekraczać czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego (odsetki maksymalne) ⁸	- maksymalna wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej nie może w stosunku rocznym przekraczać czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego (odsetki maksymalne). Należy zwrócić jednak uwagę na dodatkowe koszty związane z udzieleniem pożyczki np. opłaty operacyjne, koszty ubezpieczeniowe, prowizje

W celu ostrzeżenia potencjalnych klientów parabanków KNF na swoich stronach publikuje listę podmiotów nieposiadających zezwolenia KNF na wykonywanie czynności bankowych, w szczególności na przyjmowanie wkładów pieniężnych w celu obciążenia ich ryzykiem. W 2013 roku na liście tej znajdowało się 49 podmiotów. Obecnie jest ich 63, przy czym warto pamiętać, że nie jest to katalog zamknięty.

⁸ Art. 359 ust. 2¹ k.c.

<p>Zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa z art. 171 ust. 1–3 ustawy Prawo bankowe</p> <p>(wykonywanie czynności bankowych, w szczególności przyjmowanie wkładów pieniężnych w celu obciążania ich ryzykiem, bez zezwolenia KNF)</p>			
Nazwa podmiotu, w związku z działalnością którego złożono zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa	Numer identyfikujący podmiot (KRS, NIP lub REGON)	Właściwa prokuratura	Wzmianki o prawomocnych orzeczeniach wydanych w toku postępowania karnego
1. Alkor Trade Sp. z o.o. z siedzibą w Józefowie (obecnie JW Investments Sp. z o.o.)	KRS 371362	Prokuratura Okręgowa w Warszawie (sprawa przekazana do Prokuratury Okręgowej w Ostrołęce)	
2. Amber Gold Sp. z o.o. z siedzibą w Gdańsku w upadłości likwidacyjnej	KRS 322228	Prokuratura Rejonowa Gdańsk – Oliwa (sprawa przekazana do Prokuratury Okręgowej w Łodzi)	
3. Anderson Holding Polska Sp. z o.o. z siedzibą w Katowicach	KRS 416988	Prokuratura Okręgowa w Warszawie	
4. ARTGOL Mobilny Serwis Komputerowy Artur Golon	NIP 9531580331	Prokuratura Rejonowa Bydgoszcz-Północ	
5. ArtNews S.A. z siedzibą w Warszawie	KRS 361811	Prokuratura Rejonowa Warszawa-Śródmieście (sprawa przekazana do Prokuratury Okręgowej w Warszawie)	19 października 2015 r. aspirant sztabowy Komendy Stołecznej Policji wydał postanowienie o umorzeniu dochodzenia.
6. Auron Group Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie	KRS 392274	Prokuratura Rejonowa Warszawa Praga - Północ (sprawa przekazana do Prokuratury Okręgowej Warszawa Praga)	22 grudnia 2014 r. uprawomocniło się wydane w dn. 25 września 2014 r. przez Prokuratora Prokuratury Okręgowej Warszawa Praga w Warszawie postanowienie o umorzeniu dochodzenia.

7. Bezpieczne Inwestycje Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie	KRS 391211	Prokuratura Okręgowa w Warszawie	
8. Bio-Investor Ltd	podmiot nie jest zarejestrowany w Polsce	Prokuratura Okręgowa w Warszawie	
9. Blue Chip Kamil Chwiedosik z siedzibą w Śródlęsiu	NIP 9661358861	Prokuratura Okręgowa w Warszawie	21 października 2014 r. Sąd Rejonowy w Białymstoku (sygn. akt XV K 1750/13) warunkowo umorzył postępowanie karne.
10. CareCash Sp. z o.o. z siedzibą we Wrocławiu	KRS 350638	Prokuratura Rejonowa Wrocław Stare-Miasto	25 września 2014 r. Sąd Okręgowy we Wrocławiu (sygn. akt IV Ka 343/14) utrzymał w mocy wyrok skazujący Sąd Rejonowy dla Wrocławia Śródmieścia z dnia 18 lutego 2014 r.
11. Carwash Investment Sp. z o.o. z siedzibą w Katowicach	KRS 327890	Prokuratura Rejonowa w Katowicach	
12. Centrum Inwestycyjno-Oddłużeniowe Sp. z o.o. z siedzibą w Stargardzie Szczecińskim w upadłości likwidacyjnej	KRS 384178	Prokuratura Okręgowa w Szczecinie	
13. Clear Hands Bt. z siedzibą na Węgrzech	podmiot nie jest zarejestrowany w Polsce	Prokuratura Okręgowa w Warszawie	
14. CO.NET	podmiot nie jest zarejestrowany w Polsce	Prokuratura Rejonowa Warszawa - Śródmieście Północ (sprawa przekazana do Prokuratury Okręgowej w Warszawie)	
15. Consulto Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie	KRS 151711	Prokuratura Okręgowa w Warszawie	

16. Dagmara Dziubyna G & Dinvest i Wspólnicy Spółka jawna z siedzibą we Wrocławiu <i>(zawiadomienie pochodzi od innego podmiotu, Przewodniczący KNF skorzystał z uprawnienia przystąpienia do postępowania na prawach pokrzywdzonego w postępowaniu karnym)</i>	KRS 421019	Prokuratura Okręgowa w Legnicy	
17. Dagmara Dziubyna G & Dinvest z siedzibą we Wrocławiu <i>(zawiadomienie pochodzi od innego podmiotu, Przewodniczący KNF skorzystał z uprawnienia przystąpienia do postępowania na prawach pokrzywdzonego w postępowaniu karnym)</i>	NIP 6912419080	Prokuratura Okręgowa w Legnicy	
19. DOBRALOKATA Sp. z o.o.	KRS 342885	Prokuratura Rejonowa dla Wrocławia Psie Pole (sprawa przekazana Prokuraturze Okręgowej we Wrocławiu)	19 stycznia 2015 r. Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Fabrycznej wydał prawomocny wyrok skazujący (sygn. akt XII K 669/14).
20. Dom Inwestycyjny "Taurus" SA z siedzibą w Częstochowie	KRS 425814	Prokuratura Okręgowa w Warszawie (sprawa przekazana do Prokuratury Okręgowej w Częstochowie)	
21. EDG Sp. z o.o. SKA z siedzibą we Wrocławiu	KRS 396023	Prokuratura Rejonowa dla Wrocławia Stare-Miasto (sprawa przekazana do Prokuratury Okręgowej we Wrocławiu)	
22. EMG Capital Partners SA z siedzibą w Genewie, 1204	podmiot nie jest zarejestrowany w	Prokuratura Okręgowa	

Geneve (Oddział Warszawa, ul. Śródziemnomorska)	Polsce	w Warszawie	
23. EMG Finance Michał Grabowski	NIP 8181549632	Prokuratura Okręgowa w Warszawie	
24. Europol Insurance Consulting Group Ertanowski Mariusz Ireneusz z siedzibą w Mielcu	NIP 8171692799	Prokuratura Okręgowa w Warszawie	
25. Factor Consulting Sp. z o.o. z siedzibą w Tarnowie	KRS 301379	Prokuratura Rejonowa w Tarnowie	7 maja 2014 r. Sąd Rejonowy w Tarnowie wydał postanowienie o utrzymaniu w mocy postanowienia Prokuratora o umorzeniu postępowania.
26. Fenka Rafał Trytko z siedzibą w Nysie	NIP 7532325479	Prokuratura Rejonowa w Nysie (sprawa przekazana do Prokuratury Okręgowej w Opolu)	
27. Finroyal FRL Capital Limited	podmiot nie jest zarejestrowany w Polsce	Prokuratura Rejonowa Warszawa-Wola (sprawa przekazana do Prokuratury Okręgowej w Warszawie)	
28. Firma Handlowo-Usługowa Abiko Katarzyna Smolec z siedzibą w Tychach	NIP 6462738329	Prokuratura Rejonowa w Tychach (sprawa przekazana do Prokuratury Okręgowej w Katowicach)	
29. Fortress Holdings Ltd z siedzibą na Malcie	podmiot nie jest zarejestrowany w Polsce	Prokuratura Okręgowa w Tarnowie	
30. Fundacja Castellum z siedzibą w Poznaniu	KRS 411357	Prokuratura Rejonowa Poznań Stare-Miasto (sprawa przekazana do Prokuratury Okręgowej w Poznaniu)	30 marca 2015 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu wydał prawomocny wyrok skazujący (sygn. akt XVI K 8/15).

Bezpieczeństwo rynku usług finansowych – banki, a parabanki

31. Four Gates Polska Sp. z o.o.	KRS 313810	Prokuratura Rejonowa Katowice-Wschód (sprawa przekazana do Prokuratury Okręgowej w Katowicach)	
32. FSM Polska Sp. z o.o.	KRS 242904	Prokuratura Okręgowa w Warszawie	
33. Grand Capital Sp. z o.o. z siedzibą w Katowicach	KRS 347126	Prokuratura Okręgowa w Warszawie	23 maja 2014 r. Sąd Okręgowy w Katowicach wydał prawomocny wyrok skazujący (sygn. akt V K 440/13).
34. GryfBank SA Adam Karaczun z siedzibą w Gryfinie	NIP 8581688596	Prokuratura Rejonowa w Gryfinie	2 marca 2015 r. Sąd Rejonowy w Gryfinie wydał prawomocne postanowienie utrzymujące w mocy zaskarżone postanowienie o umorzeniu postępowania.
35. Helix Capital Investments Ltd	podmiot nie jest zarejestrowany w Polsce	Prokuratura Okręgowa w Kielcach	
36. Infineo24 z siedzibą w Skwierzynie	NIP 5961525025	Prokuratura Rejonowa w Międzyrzeczu	
37. IPI CAPITAL SA z siedzibą w Warszawie (obecnie Vibemo SA w likwidacji)	KRS 304375	Prokuratura Rejonowa Warszawa-Śródmieście	22 grudnia 2014 r. Prokurator Prokuratury Okręgowej w Warszawie wydał postanowienie o umorzeniu śledztwa.
38. Klub Zamożnego Inwestora (podmiot niewidoczny w Krajowym Rejestrze Sądowym oraz w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej)	brak danych	Prokuratura Okręgowa w Warszawie	
39. Lago Sp. z o.o. z siedzibą w Zielonej Górze	KRS 328581	Prokuratura Rejonowa w Zielonej Górze (sprawa przekazana do Prokuratury Okrę-	

		gowej w Zielonej Górze)	
40. LewINVEST Michał Lewicz z siedzibą w Zagórowie	NIP 6671722255	Prokuratura Okręgowa w Koninie	29 września 2015 r. Komenda Powiatowa Policji w Słupcy wydała postanowienie o umorzeniu śledztwa.
41. Mintan Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie (obecnie Nobel Credit Sp. z o.o.)	KRS 457780	Prokuratura Rejonowa Warszawa-Mokotów (sprawa przekazana do Prokuratury Okręgowej w Warszawie)	Prokurator Prokuratury Okręgowej w Warszawie postanowieniem z dnia 12 marca 2015 r. umorzył dochodzenie.
42. Mizar Profit	podmiot nie jest zarejestrowany w Polsce	Prokuratura Okręgowa w Warszawie (sprawa przekazana do Prokuratury Okręgowej w Ostrołęce)	
43. MY-1STEP Sp. z o.o. z siedzibą w Częstochowie	KRS 382534	Prokuratura Okręgowa w Częstochowie	
44. Opulentia SA z siedzibą w Warszawie w upadłości likwidacyjnej	KRS 383825	Prokuratura Okręgowa w Warszawie	
45. Orcan Software Investments SA	KRS 329338	Prokuratura Rejonowa Gdańsk-Wrzeszcz (sprawa przekazana do Prokuratury Okręgowej w Gdańsku)	
46. Pay Trade Polska Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie	KRS 435300	Prokuratura Rejonowa Warszawa Śródmieście –Północ (sprawa przekazana do Prokuratury Okręgowej w Warszawie)	4 lutego 2015 r. Sąd Rejonowy dla Warszawy-Śródmieścia postanowił nie uwzględniać zażalenia UKNF i utrzymać w mocy postanowienie Prokuratora Prokuratury Okręgowej w Warszawie z dnia 5 listopada 2014 r. o umorzeniu śledztwa.
47. Pareto Invest Sp. z o.o. z	KRS 351038	Prokuratura	

Bezpieczeństwo rynku usług finansowych – banki, a parabanki

siedzibą w Poznaniu		Okręgowa w Warszawie	
48. Pośrednictwo Finansowe Ewa Skrzydlewska z siedzibą we Wrocławiu	NIP 8942112312	Prokuratura Rejonowa dla Wrocławia Krzyki- Zachód	Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Krzyków postanowieniem z 02 października 2014 r. utrzymał w mocy posta- nowienie Prokuratora o umorzeniu śledztwa.
49. Pośrednictwo Finansowe "Kredyty-Chwilówki" Sp. z o.o. z siedzibą w Tychach	KRS 293981	Prokuratura Rejonowa w Tychach (sprawa przekazana do Proku- ratury Okręgowej w Katowicach)	
50. Power House Private Banking z siedzibą w Pozna- niu (podmiot niewidoczny w Krajowym Rejestrze Sądowym oraz w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej)	brak danych	Prokuratura Okręgowa w Warszawie	
51. ProGold Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie	KRS 413857	Prokuratura Okręgowa w Warszawie	
52. Pozabankowe Centrum Finansowe Sp. z o.o.	KRS 293707	Prokuratura Okręgowa w Warszawie	
53. PROMOTOR-FINANSE Sp. z o.o. z siedzibą we Wrocławiu	KRS 383409	Prokuratura Rejonowa dla Wrocławia Krzyki- Zachód	
54. Przedsiębiorstwo Usłu- gowo-Handlowe "PI" Piotr Pisarek	NIP 5361146130	Prokuratura Okręgo- wa w Ostrowie Wlkp.	
55. Remedium - Doradcy Finansowi Sp. z o.o. z siedzi- bą w Olsztynie w upadłości likwidacyjnej	KRS 280476	Prokuratura Rejonowa w Olsztynie	
56. Socket Resources GmbH	podmiot nie jest zarejestrowany w	Prokuratura Okręgowa w Płocku	

	Polsce		
57. Szymon M. (osoba fizyczna niewidocz- niona w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej)	brak danych	Prokuratura Rejonowa Bydgoszcz-Północ	29 września 2014 r. Sąd Rejonowy w Bydgoszcy wydał prawomocny wyrok skazujący (sygn. akt IX K 1084/14).
58. Touchwood Ltd z siedzibą w Hong Kongu	podmiot nie jest zarejestrowany w Polsce	Prokuratura Rejonowa Warszawa-Mokotów (sprawa przekazana do Prokuratury Okrę- gowej w Warszawie)	Postanowieniem z dnia 14 października 2014 r. Prokuratora Prokuratury Okręgowej w Warszawie o umorzeniu dochodze- nia zostało zakończone postępowanie przygo- towawcze.
59. Traveled Enterprises Limited z siedzibą w Nikozji, Republika Cypryjska	podmiot nie jest zarejestrowany w Polsce	Prokuratura Rejono- wa Warszawa Śród- mieście –Północ (sprawa przekazana do Prokuratury Okrę- gowej w Gdańsku)	Prokurator Prokuratury Okręgowej w Gdańsku postanowieniem z dnia 9 maja 2014 r. umorzył śledztwo.
60. Uinvest LLC	podmiot nie jest zarejestrowany w Polsce	Prokuratura Okręgowa w Warszawie	22 stycznia 2015 r. Sąd Rejonowy dla Warszawy Mokotowa, wydał prawomocne postano- wienie oddalające zażalenie Przewodniczą- cego KNF na postano- wienie Prokuratora o umorzeniu postępo- wania.
61. Universum Business Consulting Sp. z o.o. z siedzi- bą w Krakowie	KRS 426060	Prokuratura Rejono- wa Kraków- Śródmieście Zachód	15 lipca 2014 r. Sąd Rejonowy dla Krakowa Śródmieście II Wydział Karny wydał wyrok warunkowo umarzający (sygn. akt II K 606/14/S).
62. Usługi Konsultingowe Artur Swendrak	NIP 7691760207	Prokuratura Okręgo- wa w Warszawie (sprawa przekazana do Prokuratury Okrę-	

		gowej w Płocku)	
63. Zakra Corp Sp. z o.o. z siedzibą w Poznaniu	KRS 352191	Prokuratura Okręgowa w Poznaniu	

Źródło: https://www.knf.gov.pl/o_nas/ostrzezenia_publiczne/lista_ostrzezenia.htm

Działalność parabanków w Polsce jest dozwolona pod warunkiem, że instytucje te działają zgodnie z przepisami prawa i w jego granicach. Mogą udzielać pożyczek ze środków własnych. Prowadzą działalność zgodnie z przepisami kodeksu cywilnego⁹. Są także zobligowane do przestrzegania ustawy o kredycie konsumenckim¹⁰. Nadzór nad przestrzeganiem przepisów wspomnianej ustawy prowadzi Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

Przy zawieraniu umów dotyczących lokowania środków pieniężnych czy też korzystania z pożyczek należy zawsze kierować się zdrowym rozsądkiem. Przy pobieraniu tzw. „chwilówki” należy zwrócić uwagę przed wszystkim na Rzeczywistą Roczną Stopę Oprocentowania (RRSO), na którą składają się wszystkie koszty uzyskanej pożyczki. Firmy oferujące „chwilówki” reklamują niskie oprocentowanie pożyczki, które nie może być wyższe niż tzw. odsetki maksymalne określone w kodeksie cywilnym i sięgające maksymalnie czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego NBP. Warunkuje tzw. regulacja antylichwiarska w formie nowelizacji art. 359 k.c. Ponadto Sąd Najwyższy wydał orzeczenie, w którym zawarł tezę, że nadmierna, niczym niepodyktowana wysokość odsetek sprzeciwia się zasadom współżycia społecznego - orzeczenie z dnia 27 lipca 2000r.¹¹ Nie wspominają o dodatkowych ubezpiec-

⁹ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 16, poz. 93, z późn. zm.).

¹⁰ Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz.U. Nr 126, poz. 715, z późn. zm.).

¹¹ Wyrok SN z dnia 27 lipca 2000 r., IV CKN 85/00, Biul. SN 2000, nr 12

czeniu czy pobieranych prowizjach. Niestety, ale w sprawie tych ostatnich nie ma żadnych uregulowań prawnych. W ten sposób para banki omijają przepisy ustawy antylicharskiej. W raporcie po aferze Amber Gold stwierdzono, że przepisy ustawy antylicharskiej powinny zawierać limit RRSO, a nie jak jest obecnie - maksymalną wysokość oprocentowania. Zwrócono uwagę, że RRSO powinna wynieść 10-krotność stopy lombardowej NBP. Jednak parabanki sprzeciwiają się temu rozwiązaniu twierdząc, że nie oferują oni usług takich jak banki. Szef polskiego oddziału Wonga.com, Marcin Borowiecki, tłumaczy: „to tak jakbyśmy poszli do kawiarni i zamówili kawę za 10 zł. A przecież za te same 10 zł możemy kupić całe opakowanie kawy w sklepie. Ze względu na czas, okoliczności wybieramy jednak kawę w kawiarni, choć gdyby sprawdzić, ile kosztuje te kilka gram ziaren użytych do ich zaparzenia, to okaże się, że jej kilogram kosztuje 1500 zł”. Poniżej tabela przedstawiająca koszty związane z korzystaniem z tzw. pożyczki „chwilówki” oferowanej przez kilka firm działających na terenie RP.

Tabela 4. Przykładowe koszty zaciągnięcia pożyczki tzw. chwilówki przy założeniu pożyczki w kwocie 500zł zaciągniętej na 30 dni

L.p.	Pożyczkodawca	Kwota, którą trzeba oddać	Rzeczywista Roczna Stopa Oprocentowania (w%)
1	Pożyczka plus	680,00	3635,00
2	Kredyty Chwilówki	675,00	3324,00
3	Kredito24	647,00	1979,00
4	Wonga	646,66	1966,00
5	SohoCredit	595,50	675,00
6	Vivus	550,00	207,00
7	PKO BP	508,00	20,55

W Polsce sektor bankowy jest należycie chroniony, a wspomniane instytucje działają w celu zapewnienia jego stabil-

ności. Jednak nie nad wszystkimi podmiotami świadczącymi usługi bankowe nadzór sprawuje KNF. Parabanki nie podlegają nadzorowi KNF. Przy korzystaniu z ich ofert należy zachować zdrowy rozsądek, ponieważ w przypadku ogłoszenia ich upadłości klienci nie otrzymają gwarantowanych środków, jak w przypadku upadłości banku, gdzie środki te wypłacane są ze środków gwarantowanych przez BFG. Sposoby, mające zapewnić bezpieczeństwo działania instytucji finansowych, podejmowane są nie tylko na szczeblu krajowym, ale również wspólnotowym UE, gdzie od stycznia 2011 r. powołano Europejski System Nadzoru Finansowego. Pomimo tego nadal na rynku polskim oraz europejskim z powodzeniem działa wiele parabanków, które nie przestrzegają przepisów prawa bankowego, a tworzone przez nich „piramidy finansowe” powodują miliardowe straty konsumentów, którzy dali skusić się „korzystną” ofertą.

Bibliografia

- Daniluk D., Niemierka S., Nadzór bankowy w Polsce, Bank i Kredyt 2005, nr 9
- Dębski W., Rynek finansowy i jego mechanizmy. Podstawy teorii i praktyki, Warszawa 2007
- Jurkowska-Zeidler A., Bezpieczeństwo rynku finansowego w świetle prawa Unii Europejskiej, Warszawa 2008
- Mikos-Sitek A., Zapadka P., Polskie prawo bankowe, Warszawa 2009
- Niemierka S., Komisja Nadzoru Bankowego- nowy nadzorca bankowy, Glosa 1998, nr 9
- Ustawa z dnia 14 grudnia 1994 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym (tekst jedn.: Dz.U. z 2009 r. Nr 84, poz. 711 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim (tekst jedn.: Dz.U. z 2005 r. Nr 1, poz. 2 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe (tekst jedn.:
Dz.U. z 2012 r., poz. 1376 ze zm.

Ustawa z dnia 21 lipca 2006 r. o nadzorze nad rynkiem finansowym
(tekst jedn.: Dz.U. z 2012 Nr 157, poz. 1119 z późn. zm.)

Wyrok SN z dnia 27 lipca 2000 r., IV CKN 85/00, Biul. SN 2000, nr 12
https://www.knf.gov.pl/o_nas/ostrzezenia_publiczne/lista_ostrzezenia.htm data wejścia 01.12.2015

Periodyk Naukowy Akademii Polonijnej

Polonia University Scientific Journal

Czasopismo dostępne w wersji elektronicznej
na stronie www.ap.edu.pl

© Copyright by Wydawnictwo „Educator”
Częstochowa 2015, wydanie I

Wydawnictwo Akademii Polonijnej w Częstochowie „Educator”

ul. Pułaskiego 4/6, PL 42-200 Częstochowa

Tel. +48 (34) 368-42-15; fax +48 (34) 324-96-62

E-mail: wydawnictwo@ap.edu.pl

www.ap.edu.pl/wydawnictwo